

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta životního prostředí

Katedra aplikované ekologie

Cílové kvality krajiny krajinných okrsků v části ORP Černošice

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Vojtěch Novotný, Ph.D.

Diplomant:

Bc. Dominika Potměšilová

Praha 2019

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta životního prostředí

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Dominika Potměšilová

Regionální environmentální správa

Název práce

Cílové kvality krajiny krajinných okrsků v části ORP Černošice

Název anglicky

Target qualities of landscape precincts in part of MEP Černošice

Cíle práce

Navrhnout cílové kvality krajinných okrsků řešeného území se zvláštním zaměřením na ochranu a rozvoj jejich hodnot, vodní režim, prostupnost a ekologickou stabilitu v části povodí Radotínského potoka v ORP Černošice.

Metodika

Studentka vypracuje literární rešerši zaměřenou především na problematiku významu krajiny pro společnost (hodnoty krajiny, krajinný ráz, vliv krajiny na identitu jejích obyvatel) a jejich funkčních součástí (tedy vodní režim včetně problematiky ochrany půdy, prostupnost pro nemotorovou dopravu a problematiku ekologické stability krajiny).

Na základě získaných poznatků provede analýzu řešeného území jejíž výsledkem bude podrobný problémový výkres a výkres hodnot. Výsledkem práce bude výkres návrhu nezbytných zásahů do struktury krajiny (nové koridory prostupnosti, kompoziční principy, oblasti zájmu pro vodohospodářská a jejich charakter, charakter kompozičních opatření aj.) a jeho odůvodnění.

Převezme (a případně dopřesní) rozhraničení krajinných okrsků ze zpracovávané ÚS Krajiny ORP Černošice a na základě výsledků předchozího kroku pro ně definuje cílové kvality.

Doporučený rozsah práce

do 70 stran textu doplněného adekvátní obrazovou přílohou

Klíčová slova

krajina, krajinné plánování, územní plánování

Doporučené zdroje informací

LÖW, J., MÍCHAL, I. Krajinný ráz. Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, 2003. ISBN 80-86386-27-9.

MAIER, K. *Udržitelný rozvoj území*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4198-7.

TRESS, B., TRESS, G., FRY, G., OPDAM, P. (eds.). *From Landscape Research to Landscape Planning*.

Dortrecht: Springer, 2006. ISBN 978-1-4020-3978-2

ŽÁK, L. *Obytná krajina*. Praha: Svoboda a S.V.U., 1947.

Předběžný termín obhajoby

2018/19 LS – FŽP

Vedoucí práce

Ing. Vojtěch Novotný, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra aplikované geoinformatiky a územního plánování

Elektronicky schváleno dne 25. 3. 2019

doc. Ing. Petra Šimová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 26. 3. 2019

prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc.

Děkan

V Praze dne 26. 03. 2019

Čestné prohlášení autora

Prohlašuji tímto, že jsem svou diplomovou práci na téma *Cílové kvality krajiny krajinných okrsků v části ORP Černošice* vypracovala samostatně pod vedením Ing. Vojtěcha Novotného, Ph.D. a použila jsem pouze podklady uvedené v příloženém seznamu literatury a pramenů.

V Praze dne 18. dubna 2019

.....

Bc. Dominika Potměšilová

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala panu *Ing. Vojtěchu Novotnému, Ph.D.* za odborné vedení diplomové práce, vstřícnost, trpělivost a cenné rady, které mi v průběhu jejího zpracování věnoval. Děkuji také své rodině a svým nejbližším za morální a finanční podporu při zpracování této práce i během celého studia.

V neposlední řadě děkuji všem, kteří mi poskytli rady a podklady, jež mi při zpracování této práce velice pomohly.

Abstrakt

Záměrem této diplomové práce je na základě specifických a charakteristických vlastností krajiny a vypracované územní studie krajiny správního obvodu ORP Černošice vymezit ve studijním území krajinné okrsky. Pro takto vymezené krajinné okrsky je vypracován návrh cílových kvalit krajiny se zvláštním zaměřením na ochranu a rozvoj hodnot, vodního režimu, prostupnosti krajiny a ekologické stability.

Teoretická část diplomové práce je zaměřena především na problematiku významu krajiny pro společnost a jejích funkčních součástí, dále pak na postup stanovení cílových kvalit krajiny.

V praktické části je na základě literární rešerše a poznatků získaných z vypracovaných analýz a terénních průzkumů proveden rozbor řešeného území, problémový výkres a výkres hodnot. Tyto dále poslouží jako podklady pro návrhovou část diplomové práce.

Výsledkem práce je návrh cílových kvalit krajiny se zvláštním zaměřením na ochranu a rozvoj hodnot, vodního režimu, prostupnosti krajiny a ekologické stability. Dále pak navazuje návrh nezbytných zásahů do struktury krajiny a jeho odůvodnění.

Klíčová slova: krajina, krajinné plánování, územní plánování

Abstract

The topic of this diploma thesis is to define landscape precincts in the study area based on the specific and characteristic features of the landscape and the developed territorial study of the landscape MEP Černošice. For the landscapes thus defined, a proposal of the target qualities of the landscape with a special focus on the protection and development of values, the water mode, the permeability of the landscape and ecological stability is elaborated.

The theoretical part of the diploma thesis is mainly focused on the issue of the importance of landscape for society and its functional components and then on the process of determining qualities of the landscape.

In the practical part, on the basis of literary research and knowledge gained from the analysis and field surveys, the analysis of the solved area, the problematic drawing and the drawing of the values is carried out. These will serve as the basis for the design part of the diploma thesis.

The result of the thesis is a drawing of precaution suggestion in the landscape drawn up based on the design of the target qualities of the landscape and its justification.

Key words: landscape, landscape planning, spatial planning

OBSAH DIPLOMOVÉ PRÁCE

Seznam zkratk	8
1. Úvod	7
2. Cíle práce	8
3. Literární rešerše	9
3.1 Krajina	9
3.1.1 Definice krajiny v různých pojetích	9
3.1.2 Význam krajiny pro společnost	11
3.1.3 Krajinná struktura	12
3.1.3.1 Primární struktura krajiny	13
3.1.3.2 Sekundární struktura krajiny	16
3.1.3.3 Terciální struktura krajiny	18
3.2 Krajinné plánování	19
3.3 Cílové kvality krajiny	20
4. Charakteristika sudijního území	22
4.1 Lokalizace řešeného území v rámci České republiky	22
4.2 Širší územní vztahy	22
4.3 Primární krajinná struktura řešeného území	23
4.3.1 Klimatické podmínky	23
4.3.2 Reliéf a geomorfologie	25
4.3.3 Hydrologické charakteristiky	26
4.3.4 Půdní podmínky	27
4.4 Sekundární krajinná struktura řešeného území	28
4.4.1 Využívání krajiny (land use)	28
4.5 Terciální krajinná struktura	29
4.5.1 Historie řešeného území	29
4.5.2 Krajinný ráz	36
4.5.3 Demografické údaje	37
5. Metodika	38
5.1 Rozčlenění krajiny na krajinné okrsky	38
5.2 Analýzy krajinné struktury a podrobné terénní průzkumy	39
5.3 Výsledky analýz	39
5.4 Návrh cílových kvalit krajiny krajinných okrsků a opatření	39
6. Současný stav řešené problematiky	41

7.	Výsledky práce.....	43
7.1	Ochranné režimy a limity v území.....	43
7.2	Hodnoty v území.....	43
7.2.1	Přírodní a ekologické hodnoty	43
7.2.2	Kulturně historické hodnoty.....	44
7.2.3	Pohledové horizonty a dominanty.....	44
7.3	Problémy v území	48
7.3.1	Problémy přírodní a ekologické	48
7.3.2	Problémy kulturně historické	49
7.3.3	Sřety v území.....	49
7.4	Návrhová část.....	53
7.4.1	Rozčlenění řešeného území na krajinné okrsky	53
7.4.2	Stanovení cílových kvalit krajiny krajinných okrsků.....	53
7.4.2.1	Krajinný okrsek č. 1 – Rudensko	54
7.4.2.2	Krajinný okrsek č. 2 – Skoro Praha	57
7.4.2.3	Krajinný okrsek č. 3 – Radotínský potok -	59
8.	Diskuze	61
9.	Závěr a přínos práce	63
10.	Přehled literatury a použitých zdrojů	65
10.1	Literatura a odborná publikace	65
10.2	Dokumentace k ÚP a legislativa	66
10.3	Internetové zdroje	68
11.	Přílohy.....	70
11.1	Obrázkové přílohy	70
11.2	Tabulky	71
11.3	Mapové přílohy	71

SEZNAM ZKRATEK

Odborné termíny

BC	biocentrum
BK	biokoridor
BPEJ	bonitovaná půdně-ekologická jednotka
CKK	cílové kvality krajiny
EVL	evropsky významná lokalita
CHKO	chráněná krajinná oblast
KO	krajinný okrsek
NPP	národní přírodní památka
ORP	obec s rozšířenou působností
PR	přírodní rezervace
SO	správní obvod
ÚSES	územní systém ekologické stability
VKP	významný krajinný prvek
ZCHÚ	zvláště chráněné území

Instituce

ČÚZK	Český úřad zeměměřický a katastrální
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
VÚMOP	Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy

Dokumentace

EÚOK	Evropská úmluva o krajině
PÚR	Politika územního rozvoje
ZÚR	Zásady územního rozvoje
ÚPD	územně plánovací dokumentace
ÚAP	územně analytické podklady
ÚSK	územní studie krajiny
ÚP	územní plán
RP	regulační plán

1. ÚVOD

„Krajina je obrazem lidí, kteří ji obývají.“ (Cílek & kol., 2004)

Krajina je velmi složitý systém. Pochopení jejích jednotlivých dílčích složek je samo o sobě velice obtížné, natož pak pochopení krajiny jako celku. Co však můžeme konstatovat je, že krajina je společným prostorem pro život nás všech, který nám umožňuje realizaci širokého spektra našich zájmů. Využívání krajiny by mělo přispívat k naplňování potřeb současných i budoucích generací, přitom je však nutné brát ohled na udržitelnost krajiny, ochranu a rozvoj jejích hodnot a limitů. Jak praví Cílek & kol. (2004) *„krajinu chráníme nejenom kvůli přírodě, ale zejména pro lidi, kteří v ní žijí a nalézají v ní odpočinek a útěchu, či potvrzení toho, čím jsou.“*

Krajina je ovlivňována lidskou činností a potřebami společnosti v různých podobách a požadavcích. Je však známo, že ve 20. století nastal velký zlom a krajina začala být lidmi více devastována, a to především z pocitu společnosti, že lidé jsou na přírodě zcela nezávislí. Tím se postupně zvyšoval nezájmu o krajinu a docházelo k degradaci mnoha krajinných celků. (Stibral, Dadejík, Zuska, 2009)

Současná doba opět postupně vyvolává zájem společnosti o krajinu a její stav. To dokazují různé programy péče o krajinu, vznik ekologických sítí a také legislativní dokumenty, v jejichž popředí stojí Evropská úmluva o krajině. Na rozdíl od předešlého romantického názoru na uspořádání krajiny se nyní klade důraz na uchopení krajiny jako harmonického a ekologického celku (Stibral, Dadejík, Zuska, 2009).

Stejně jako samotná krajina, také její plánování je něco, na co existuje nespočet různých názorů a pohledů. Můžeme tedy tvrdit, že výsledky plánování krajiny jsou jakýmsi ideálními názory autorů jednotlivých procesů plánování za dodržování závazných metodik, dokumentů a právních úprav, avšak do značné míry ovlivněné dobou, vlastními zkušenostmi, znalostmi, emocemi, osobními vztahy ke krajině autorů a mnoha dalšími faktory.

Tato diplomová práce se rovněž zabývá problematikou plánování krajiny, konkrétně jejími cílovými kvalitami (budoucím stavem), kterých má být dosaženo realizací a dodržováním navržených krajinných opatření. Také řešení této práce vychází především z dlouhodobých znalostí, zkušeností, osobního pohledu na krajinu autorky a rovněž ze znalostí a poznatků získaných během řešení této diplomové práce, za dodržování závazných dokumentů a související současně platné právní úpravy.

2. CÍLE PRÁCE

Hlavním cílem této diplomové práce je stanovení cílových kvalit krajiny krajinných okrsků vyčleněných v části správního obvodu obce s rozšířenou působností Černošice.

Na základě těchto cílových kvalit krajiny budou ve vymezených krajinných okrscích navrženy nezbytné zásahy do struktury krajiny neboli krajinná opatření se zvláštním zaměřením na ochranu a rozvoj jejích hodnot, vodního režimu, prostupnosti a ekologické stability.

3. LITERÁRNÍ REŠERŠE

3.1 Krajina

Velké množství definic a různých pojetí krajiny dokládá její velmi složitou podstatu. Kromě laického přístupu ke krajině, který má sám o sobě velmi širokou škálu podob existuje i řada odborných pohledů na krajinu, kterou zcela jistě vnímá jinak architekt, přírodovědec, historik, ekonom, zemědělec či politik. (Sklenička, 2003)

Při definování krajiny je tedy stěžejní to, kdo ji definuje, jaká je jeho profese, jeho osobní vnímání krajiny a také pro jaký účel ji definuje. „*Neexistuje úhel pohledu na krajinu, který by ji dokázal plně vysvětlit.*“ (Sádlo & kol., 2008)

Jak ve svém díle konstatovali Forman a Gordon (1986) „*krajina je možná až příliš rozmanitá na to, abychom se o ní mohli jednoduše vyjádřit*“, což potvrzuje i Sklenička (2003), který píše, že „*krajina je složitý systém, který nelze pochopit analýzou jeho jednotlivých částí, ale pouze systémovým a celostním (holistickým) přístupem*¹“.

Evropská úmluva o krajině (2000), která je stěžejním evropským dokumentem pro plánování krajiny, ji popisuje jako „*část území, tak jak je vnímána obyvatelstvem, jejíž charakter je výsledkem činnosti a vzájemného působení přírodních a/nebo lidských faktorů*“.

V Politice územního rozvoje České republiky (2015) je krajina definována následovně: „*Krajina je živý v čase proměnný celek, který vyžaduje tvůrčí, avšak citlivý přístup k vyváženému všestrannému rozvoji tak, aby byly zachovány její stěžejní kulturní, přírodní a užitné hodnoty.*“

Z toho vyplývá, že krajina jako taková je především cítěným pojmem a její definice odpovídá právě potřebám toho, k čemu je zrovna používána. Pro naplnění cíle plánování krajiny, kde krajina má být trvale zdravá, výnosná a krásná, je nutné respektovat její významové a věcné vrstvy, tzv. krajinné struktury. (Löw, 1995)

3.1.1 Definice krajiny v různých pojetích

Jak již bylo výše zmíněno, význam pojmu krajina se liší zejména zaměřením toho, kdo tento pojem vysvětluje, popisuje či definuje nebo pro jaký účel je definování

¹ Celostní (holistický) přístup spočívá ve zkoumání vazeb, procesů a principů. (Sklenička, 2003)

krajiny prováděno. V následujícím textu si nejrůznější pojetí krajiny přehledně představíme a popíšeme.

S krajinou se často setkáváme v pojetí právním, to vyplývá z vždy aktuálně platné právní úpravy: „*Krajina je část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky.*“ (§ 3, písm. k, zákon č. 114/1992 Sb.)

Dalším pojetím krajiny je geomorfologické pojetí, v němž může být krajina chápána například jako „*více či méně stejnorodá část zemského povrchu, vyznačující se určitou strukturou jednotlivých složek této části země a jejich vzájemnými přirozenými vztahy.*“ (Mezera & kol., 1979)

Geografickým pojetím krajiny se zabývá například Troll (1950), který krajinu popisuje jako „*část zemského povrchu, která podle svého vnějšího obrazu a vzájemného působení svých jevů, tak jako vnitřních a vnějších vztahů polohy, tvoří prostorovou jednotku určitého charakteru a na geografických přirozených hranicích přechází v krajiny jiného charakteru.*“

Jedno z nejznámějších ekologických (krajině-ekologických) pojetí krajiny je definováno Formanem a Gordonem (1986), kteří zde krajinu popisují jako „*heterogenní část zemského povrchu, skládající se ze souboru vzájemně se ovlivňujících ekosystémů, který se v dané části povrchu v podobných formách opakuje*“, či ekosystémové pojetí Lipského (1999), který krajinu vysvětluje jako „*otevřený systém zemského povrchu formovaný všemi faktory (abiotickými, biotickými a antropogenními).*“

Architektonické (funkčně-estetické) pojetí krajiny si můžeme pravděpodobně nejlépe ukázat na Žákově definici obytné krajiny, tedy „*oblasti nebo obytném místě znamenajícím přírodní prostor přímo nebo úmyslně určený nebo utvářený k přírodnímu obývání.*“ (Žák, 1947)

Z pohledu historického pojetí je krajina „*územím, jež se po určitou dobu svérázně vyvíjelo geopoliticky, hospodářsky a kulturně v závislosti na přírodních podmínkách, vyplývajících v podstatě ze zeměpisné polohy.*“ (Sklenička, 2003)

V kontextu demografického pojetí krajiny se jedná o „*území obývané určitou populací lidí, vyznačujících se společnými vlastnostmi a znaky, které ji odlišují od populací jiných (etnických jednotek různého stupně, jako jsou rasy, kmeny, národy).*“ (Sklenička, 2003)

Umělecké pojetí krajiny se s vývojem lidské společnosti zásadně mění. Umělecká tvorba má velmi silný vliv na vztah člověka ke krajině. To potvrzují sociologické výzkumy, přičítající velký vliv např. dílům Josefa Mánesa, Mikoláše Alše či obrázkům Josefa Lady. Krajina byla rovněž inspirací pro významná hudební díla, což dokazuje např. Smetanova Vltava, či verše české hymny od J. K. Tyla. *„Je to především umění, které nás učí hluboké lásce k přírodě, bez níž není opravdového pochopení její krásy a charakteru.“* (Žák, 1947)

Emocionální pojetí krajiny znamená vztah k přírodnímu prostředí, intuitivní smysl pro procesy probíhající v krajině a rovněž intuitivní vědomí o existenci mezi nároků člověka vůči přírodě (krajině). S tím také souvisí relativní² vnímání krajiny jako domova s čímž se dostavují i pocity jistoty a bezpečí. Nejčastěji bývá pocit domova spojován s místem prožitého dětství, jak píše Goethe (1786) *„je zřejmé, že se oko poučuje na předmětech, které vidí od dětství, a tak musí benátský malíř vidět vše jasněji a veseleji než všichni ostatní lidé.“*

Ekonomické pojetí (krajina jako výrobní prostor) lze přiřadit k antropocentrickému či egocentrickému postoji ve vztahu ke krajině. Jeho podstatou je využívání přírodních zdrojů a prostorového rámce krajiny ve prospěch lidské společnosti bez ohledu na ekologické souvislosti a harmonické vztahy v krajině. *„Člověk se odpřírodnil, vše podřídil svým momentálním, krátkodobým zájmům, které měří délkou lidského života, případně několika generací.“* (Růžička, 2000)

3.1.2 Význam krajiny pro společnost

Každý z nás vnímá krajinu svým způsobem a podřizujeme se při tom vlastním zkušenostem, znalostem a emocím. S tím souvisí duchovní potenciál krajiny³, jinak také genius loci, který je výrazem toho, co do ní člověk vkládá a jakou k ní má úctu. (Stejskalová & Novotný, 2008; Maier, 2012)

Žák (1947) ve svém spisu popisuje pravidla lidského bytí v krajině následovně: *„Také člověk se do krajiny hodí, je-li dobrý. Tato dobrá jakost lidí je hodnotou*

² Relativní vnímání krajiny lze vysvětlit následovně: Pro kosmonauta je při cestě do vesmíru domovem jakékoli místo na planetě Zemi, pro člověka vracejícího se z procházky je jím zahrádka u jeho domu. (Sklenička, 2003)

³ *„Potenciál krajiny/krajinný potenciál je schopnost krajiny poskytovat určité možnosti a předpoklady pro různorodé využívání krajiny s cílem uspokojit potřeby lidské společnosti.“* (Společný metodický pokyn MMR a MŽP, ©2019)

tělesnou i duševní. Kultura ducha i těla se projevuje zjevem a chováním. “ Rovněž platí pro člověka další pravidlo, „*že se totiž hodí do krajiny, je-li utvářen z místních hmot a místním prostředím.*“ A konečně poslední pravidlo, které praví, „*že také lidé se hodí do krajiny jen tehdy, nejsou-li jejich pobytem rušeny přírodní krásy, jejichž hlavní hodnota tkví v klidu a nezaměnitelnosti.*“

Člověk je jediným tvorem na Zemi, který dobrovolně zaměnil původní přírodní život a přibýtek za životní způsoby a prostředí z největší části umělé. Z toho lze konstatovat, že po hospodářském osvobození lidstva musí nezbytně dojít také k osvobození biologickému, čímž následně dojde k dovršení nesmírných životních možností. (Žák, 1947)

Hradecký & Buzek (2001) zmiňují, že krajina má pro lidskou společnost řadu nezastupitelných funkcí, přičemž tyto funkce se spolu s rozvojem lidské společnosti mění svými prioritami. Společnost má na krajinu určité nároky, v tomto smyslu můžeme hovořit o funkcích krajiny, a to výrobní, obytné či rekreační. (Havrlant & Buzek, 1985)

Podle Vorla & Kupky (2011) se obraz krajiny vždy vyvíjel společným působením socioekonomických, kulturních a přírodních procesů.

Společnost má v krajině také svá místa, která jsou pro ni nějakým způsobem významná, má je ráda a ovlivňuje ji. Scanell a Gifford (2010) uvádějí tři podstatné věci pro formování vztahu ke krajině: kdo má k danému místu vztah (jednotlivec či skupina), samotný vztah a jeho povaha (emoce, znalost, chování) a charakter toho daného místa.

3.1.3 Krajinná struktura

Na předchozí kapitole lze navázat související krajinnou strukturou, kterou je nutné při procesech plánování krajiny respektovat. Krajinná struktura reprezentuje dle Formana a Gordona (1986) „*rozložení energie, látek a druhů ve vztahu k tvarům, velikostem, počtům, způsobům a k uspořádání krajinných složek a ekosystémů.*“

Termíny primární, sekundární a terciální struktura krajiny se používají např. při hodnocení krajinného rázu a jsou vymezeny na základě své procesní závislosti na základních charakteristikách prostředí a na lidské populaci, která v nich žije. (Löw, 1995; Lipský, 2002)

Struktura krajiny má rovněž rozhodující vliv na funkční složky krajiny. Dojde-li k jakékoli změně v krajinné struktuře, mění se i průběh krajinných procesů, je ovlivněna prostupnost a obytnost krajiny, mění se také její vlastnosti a charakteristiky včetně vodního režimu a ekologické stability. (Lipský, 2002)

3.1.3.1 Primární struktura krajiny

Primární struktura krajiny představuje charakteristiku jejích přírodních podmínek nezávislých na vlivu člověka. Je tvořena klimatickými podmínkami, geologickou a geomorfologickou strukturou, základními tvary reliéfu a na ně vázaným vodním režimem a půdními podmínkami. „*Primární struktura krajiny je dlouhodobě trvalá a z hlediska lidského věku se podstatně nemění.*“ (Lipský, 2002)

Klimatické podmínky

Suchozemské organismy jsou zcela ovlivňovány čtyřmi primárními faktory: teplotou, vlhkostí, větrem a světlem, tedy klimatem. Z územního hlediska (jeho velikosti) rozlišujeme tři typy klimatu: makroklima (regionální klima), mezoklima (lokální klima) a mikroklima (klima v bezprostřední blízkosti organismů). Sklenička (2003)

Makroklima neboli regionální klima, které je svým rozsahem největší a v horizontálním směru dosahuje až stovek kilometrů, je z hlediska územní rozmanitosti na Zemi způsobeno především absolutními i periodickými rozdíly v hodnotách intenzity slunečního záření. Určujícími faktory makroklimatu jsou všeobecná cirkulace atmosféry a energetická bilance, která závisí na zeměpisné šířce a rovněž na rozložení pevnin a oceánů. V tomto případě se jedná o klimatické jevy velkého rozsahu, které nejsou ovlivněny aktivním zemským povrchem, avšak je jimi ovlivněna existence a činnost rostlinných a živočišných organismů. (Sobíšek, 1993; Sklenička, 2003)

Mezoklima, tedy lokální klima, ovlivňuje oblasti menšího rozsahu, do několika kilometrů, a je částečně ovlivňováno aktivním zemským povrchem. Uplatňuje se zde vliv cirkulačních prvků s vertikální a horizontální osou vírů. Současně zde patří mezi nejintenzivnější přírodní determinanty reliéf, vegetační pokryv a vodní hladiny. Plošně

se mezoklimatické jevy pohybují na úrovni měst, hor, doliny apod. (Sobíšek, 1993; Sklenička, 2003)

Mikroklima se vyskytuje v bezprostřední blízkosti organismů, mění se ve velmi malých vzdálenostech a je ovlivněno mikrotopografií. Dochází zde k ovlivňování vývoje rostlin a živočichů, případně k obrácenému fenoménu, kdy rostliny svým růstem či živočichové svým chováním, mohou způsobit krátkodobé i dlouhodobé ovlivnění mikroklimatu. Horizontální rozměr tohoto klimatu se pohybuje do 1 kilometru. Vertikálně je mikroklima omezeno na vrstvu vzduchu přiléhající k zemi, ve které se projevují rozdíly od podnebí v širokém okolí. (Sobíšek, 1993; Sklenička 2003)

Reliéf a geomorfologie

Reliéf je podle Skleničky (2003) hlavním nositelem ukazatelů prostoru a polohy, které jsou potřebné k interpretaci prostorových vztahů v krajině. Reliéf Země neboli georeliéf zahrnuje jednotky různého staří, měřítka a taxonomické úrovně vzniklé v důsledku protikladného působení vnitřních a vnějších geomorfologických pochodů. (Sklenička, 2003)

Vnitřní neboli endogenní, pochody vedou zejména k vytváření nerovností zemského povrchu. Vnější, jinak také exogenní, pochody mají naopak za následek zarovnávání povrchu a zmenšování výškových rozdílů georeliéfu. (Demek, 1987)

Reliéf rovněž zásadně ovlivňuje vznik a vývoj dalších částí primární krajinné struktury, tedy půd, hydrologických charakteristik a je též příčinou lokálních změn mezoklimatických a mikroklimatických charakteristik a následné vegetační odezvy. Lze tedy konstatovat, že reliéf je jedním z nejvýznamnějších determinantů potenciálního (přirozeného) stavu krajiny. (Sklenička, 2003)

S tímto souvisí i *geomorfologické členění* České republiky, které popisuje Demek (1987) v Zeměpisném lexikonu. Za základní jednotku se považuje geomorfologický, jinak také horopisný, celek. Tento je dále diferencován na podcelky a okrsky.

Hydrologické podmínky

Nepostradatelnou součástí primární struktury krajiny je i souhrn všech forem vody na Zemi, tedy hydrosféra. Voda ve vzduchu, kterou se rozumí srážky a výpar,

voda na zemi, tedy povrchová voda, která se přirozeně vyskytuje na zemském povrchu a rovněž voda pod povrchem země, tedy podzemní voda, která se přirozeně vyskytuje pod zemským povrchem v pásmu nasycení v přímém styku s horninami, jsou základním předpokladem života na Zemi. (Sklenička, 2003; Netopil, 1972)

Základní územní hydrologickou jednotkou je povodí, které je v terénu vymezeno rozvodnicí⁴. Povodí se vždy vztahuje ke konkrétnímu uzavírajícímu profilu toku. Českou republiku členíme podle povodí na 5 základních částí: povodí Labe, povodí Vltavy, povodí Ohře, povodí Odry a povodí Moravy. (Povodí v ČR, ©2019)

Na oběh vody má velký vliv i činnost člověka. Změny využívání krajiny významně ovlivňují průběh výparu, retenci vody a vsakovací schopnost krajiny. Ve výsledku pak dochází k negativním změnám povrchového odtoku, kdy se zvyšují povodňové průtoky a snižují průtoky v období sucha. (Sklenička, 2003)

Půdní podmínky

Půda je definována jako svrchní část zemského povrchu. Vzniká rozpadem horninového podloží vlivem působících biologických, chemických a fyzikálních faktorů. Sklenička (2003) definuje půdu následovně: „*Půda je živý systém se specifickým zvrstvením, morfologií a určitou produkční schopností.*“ „*Půda obsahuje podíl minerální (fáze pevná, kapalná a plynná) a organický (živočišné a rostlinné organismy či jejich části, včetně humusu).*“ (Jacot, 1940)

Půdotvorný substrát je část vystavována účinkům ovzduší a vody, která postupně zvětrává. Tento se však stává půdou až tehdy, přidá-li se k těmto faktorům i činnost organismů. Významnými charakteristikami půdotvorného substrátu jsou především zrnitost, skeletovitost a vrstevnatost. (Sklenička, 2003)

Půdu lze rozdělit do taxonomických kategorií, z nichž jedna uvádí půdní typy. Půdní typy „*reprezentují skupiny půd charakterizované obdobnými morfologickými a analytickými znaky, které se vyvíjely pod vlivem určitého souboru půdotvorných činitelů.*“ (Sklenička, 2003) V České republice rozlišujeme 26 hlavních půdních typů.

V rámci zemědělské půdy byl zpracován tzv. bonitační koncept BPEJ, který vyhodnocuje jak půdní vlastnosti, tak další stanovištní faktory. Bonitované půdně ekologické jednotky (BPEJ) jsou základními mapovacími a oceňovacími jednotkami, které byly stanoveny na základě podrobného vyhodnocení vlastností klimatu,

⁴ „*Rozvodnice je definována jako pomyslná čára v terénu probíhající rozvodím (rozhraním mezi povodími).*“ (Sklenička, 2003)

genetických vlastností půd, půdotvorných substrátů, zrnitosti půdy, obsahu skeletu, hloubky půdy, sklonitosti a expozice ad. (Sklenička, 2003)

3.1.3.2 Sekundární struktura krajiny

Sekundární struktura krajiny je vyjádřena způsobem jejího využívání člověkem, jinak také land use či využití půdy. V krajině intenzivně využívané má lidská činnost a její vliv na vzhled a fungování kulturní krajiny dominantní roli.

Sekundární krajinná struktura je do značné míry předurčena strukturou primární, ta je však v mnoha případech využíváním krajiny nerespektována a překrývána. Takový nesoulad krajinných struktur může podpořit mnoho environmentálních problémů v krajině, jako např. snížení ekologické stability, náchylnost k půdní erozi či špatný vliv na vodní režim.

„*Sekundární struktura krajiny se v souladu s činností člověka v historickém vývoji velmi rychle mění*“. (Lipský, 2002)

Produkční funkce krajiny

Do produkční funkce krajiny patří *výroba potravin a průmyslových surovin*, což lze v podstatě nazvat termínem zemědělství. Zemědělství je tvořeno několika strukturami (tvary pozemků, velikosti pozemků či kultura zemědělské půdy ad.), které byly utvářeny dlouhodobou lidskou činností a odpovídají soudobým potřebám a technologiím. V důsledku zemědělství 20. století došlo ke scelování dříve fragmentované krajiny a následně ke zvýšení náchylnosti rozsáhlých zemědělských ploch v krajině k erozi a též ke snížení biodiverzity (druhové rozmanitosti). (Svatoš & kol., 2009).

Mezi produkční funkce krajiny řadíme i *těžbu nerostných surovin*, během které dochází ke změně reliéfu a výrazu krajiny. Těžba značně ovlivňuje i faunu a floru a v jejím důsledku dochází k devastaci krajiny, změnám vodního režimu, zvyšování náchylnosti půd k erozi, zábor kvalitní půdy a destabilizace ekosystémů. Nerostné bohatství i jeho těžba je zakotvena v zákoně č. 44/1988 Sb., o ochraně a využívání nerostného bohatství.

Také *těžba dřeva* je jednou z produkčních funkcí krajiny, kterou se zabývá zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon). Podle tohoto zákona rozlišujeme předmýtní (výchova porostu), mýtní (obnova porostu), nahodilou (zpracování narušených dřevin) a mimořádnou (podmíněna povolením nebo rozhodnutím orgánu státní správy) těžbu dřeva.

Dalšími produkčními funkcemi krajiny jsou také *výroba energií a průmyslová výroba*, které neodmyslitelně souvisí s přechozími produkčními funkcemi krajiny.

Mimoprodukční funkce krajiny

Každá krajina zaujímá určitý prostor a vyvíjí se v čase. V rámci tohoto vývoje se mění i komplexní vlastnosti krajiny. Mezi ty patří zejména ekologická stabilita, rozmanitost (diverzita), retenční schopnost krajiny ad. (Maier & kol., 2012).

Ekologická stabilita je podle Löwa (1995) „*schopnost ekologických systémů uchovat a reprodukovat své podstatné charakteristiky pomocí autoregulačních procesů. Je to schopnost ekosystémů vyrovnávat změny způsobené vnějšími i vnitřními činiteli a zachovávat své přirozené vlastnosti a funkce.*“ Ekologická stabilita je významná zejména v souvislosti s únosností prostředí a regulací ekosystémových procesů. Aby mohla krajina odolávat veškerým pravidelným i nahodilým změnám, musí být ekologicky stabilní. (Maier, 2012)

Diverzita v krajině, jinak také rozmanitost, různorodost či bohatost je spojena s výše zmíněnou ekologickou stabilitou krajiny a také s jejím využíváním. Heterogenní krajina poskytuje svým obyvatelům více zdrojů a je rovněž cennější. Diverzita je nejčastěji chápána na dvou úrovních: biodiverzita (živočichové) a krajinná diverzita (společenstva, krajiny). (Maier, 2012)

Další mimoprodukční funkcí krajiny je *retenční schopnost krajiny*, která je součástí zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a změně některých zákonů (vodní zákon). Tento zákon ukládá vlastníkům pozemků povinnost dbát o zlepšování retenční schopnosti krajiny, tedy schopnosti krajiny zadržovat vodu. Podle Skleničky (2003) je retenční schopnost „*funkcí reliéfu, vegetačního krytu, půdně-fyzikálních charakteristik, parametrů vodních toků, vodních nádrží a poldrů*“.

I *obytnost krajiny* a *rekreace* jsou mimoprodukční sociální funkcí krajiny, která se projevuje formou každodenního, krátkodobého i dlouhodobého odpočinku či aktivní činnosti, kterou společnost provozuje. Obytnost krajiny dává člověku možnost bydlet, ukrývat se před nepříznivým počasím, odpočívat či relaxovat. Rekreace obnovuje a rozvíjí fyzické i psychické energie člověka a dodává pocit pohody, vnitřního uspokojení, růstu osobnosti a obohacení intelektu člověka. Tyto funkce krajiny souvisí s její ekologickou stabilitou, hygienickou nezávadností, vysokou estetickou kvalitou, prospěšností pro aktivní lidské zdraví, zdroj pozitivního vnímání a inspiraci lidské tvořivosti. (Mejsnarová, 2011; Žák 1947)

3.1.3.3 Terciální struktura krajiny

Kulturní historií, významnými událostmi s ní spojené, paměti krajiny a jakýmsi jejím duchovním rozměrem (*geniem loci*) má být dle Lipského (2002) vyjádřena terciální struktura krajiny.

S tím tedy souvisí tzv. charakter krajiny, kterým se rozumí fenomén vyznačující se svou proměnlivostí a neopakovatelností tkvící v přítomnosti či nepřítomnosti určitých znaků, jejich vizuálním projevu, výraznosti a jedinečnosti, v jejich kombinaci a prostorových vztazích. U nás je pojem charakter krajiny nahrazován „více českým“ a zabarvenějším pojmem *krajinný ráz*, který je dán zejména přírodní, kulturní a historickou charakteristikou určitého místa či oblasti v krajině projevující se souborem znaků, jež lze v krajině identifikovat. (Vorel & Kupka, 2011)

Krajinný ráz je nejčastěji vnímán jako obraz krajiny nebo krajinná scéna, tedy vizuálně a esteticky, což na návštěvníky krajiny působí emocionálně, v podobě tvarů prvků, vůní, barevnosti, zvuků, i rozumově, kdy dochází k hodnocení jednotlivých jevů, myšlenkovým asociacím a vzpomínkám. (Vorel & Kupka, 2011)

Vývoj obrazu české krajiny dospěl v současné době do velmi problematické fáze. Při určitém zjednodušení pohledu lze vidět střet mezi rozvojem podnikání a tvrdou exploatací krajiny v zájmu okamžitého ekonomického efektu s poměrně sofistikovaným systémem ochrany přírodních, kulturních a historických hodnot krajiny. (Vorel & Kupka, 2011)

„Krajina, která nás obklopuje, je kulturní krajinou, která se vyvíjela po staletí a ve které se zrcadlí ekonomická, technická a kulturní úroveň té které doby. V krajině

jsou patrné stopy prehistorického osídlení a určité doklady raně středověkého zemědělského hospodaření.“ Tak krajinu popisují Vorel & Kupka (2011) v souvislosti s *pamětí krajiny*, kterou lze chápat též jako časté stopy historické kultivace krajiny. (Vorel & Kupka, 2011)

3.2 Krajinné plánování

Termín krajinné plánování nemá v současných českých právních předpisech přímou definici. Stejně jako pojem krajina je i tento pojem používán jednotlivými autory v mnoha významech a souvislostech. Plánování jako takové je chápáno jako soustavný proces, který probíhá v cyklech. (Sklenička, 2003)

Podle smluvního dokumentu Rady Evropy, Evropské úmluvy o krajině (2000), znamená plánování krajiny *„činnosti s výhledem do budoucna, které mají za cíl zvýšení hodnoty, obnovu nebo vytvoření krajin.“*

Jako *„vědecky promyšlené a praktickými zkušenostmi ověřené racionální usměrňování veškeré lidské činnosti při respektování zásad proporcionálního rozvoje přírodních a antropogenních faktorů, působících vzájemně v čase i prostoru“* popisuje plánování v souvislosti s ochranou a tvorbou krajiny Vaníček (1973).

Další možný výklad termínu krajinné plánování představuje osobní názor Skleničky (2003), který zní: *„Krajinné plánování je racionální činnost, která převážně formou preventivně vyhotovené dokumentace reguluje činnosti člověka v krajině“*, z čehož vyplývá že se nejedná o jeden specifický druh plánování, ale o soubor všech forem plánovací činnosti, přičemž některé z nich jsou definované zákonem a jiné jsou formulovány se zřetelem na konkrétní případ.

V Důvodové zprávě Evropské úmluvy o krajině se objevuje pojem *„plánování v krajině“*, který je zde vysvětlen jako *„formální proces studia, navrhování a konstruování, během něhož jsou vytvářeny nové typy krajiny pro naplnění tužeb dotčených občanů. Zahrnuje formulování vlastních plánovacích projektů, v první řadě v takových oblastech, které jsou silně ovlivněné změnami i těžce poškozené (např. předměstí, příměstské a průmyslové oblasti, pobřežní oblasti). Účelem takových plánovacích projektů je radikální změna podoby poškozených částí krajiny“*. (Důvodová zpráva úmluvy, 2015)

3.3 Cílové kvality krajiny

Cílovými kvalitami (dříve charakteristikami⁵) krajiny se podrobně zabývá dokument Rady Evropy ze dne 20. října 2000, který vstoupil v mezinárodní platnost 1. března 2004. Jedná se o Evropskou úmluvu o krajině (dále EÚOK) jejímž cílem je podpořit ochranu, péči a plánování v krajině a organizovat evropskou spolupráci v této oblasti.

Samotná definice cílových kvalit krajiny by podle Doporučení k implementaci EÚOK (2008) „měla vycházet ze znalosti specifických charakteristických rysů a kvality míst, o která se jedná, a z identifikace jejich dynamiky a potenciálu a rovněž z toho, jak krajinu vnímá veřejnost“.

Cílové kvality krajiny představují konečný výsledek procesu vymýšlení operací, které se mají provádět v krajině, zároveň by měly tvořit předběžné vodítko pro vypracování opatření v krajině, která mají být prováděna v rámci ochrany, plánování a správy krajiny v průběhu času.

Při vypracování cílových kvalit krajiny by se měly brát v potaz jak společenské požadavky a hodnoty, tak vybraná politická rozhodnutí. Zvláštní pozornost by měla být věnována spektru společenského vnímání krajiny, které je odrazem rozmanitosti obyvatel. Následná konkrétní opatření v oblasti ochrany, správy a plánování krajiny by se měla vztahovat na celou krajinu a neměla by ji rozdělovat do řady složek, které ji tvoří. Krajina není pouhým součtem svých jednotlivých složek.

(Doporučení CM/Rec(2008)3)

„Cílové kvality krajiny by měly být pro jednotlivé úrovně (celostátní, regionální, místní atd.) definovány pomocí všeobecných nástrojů krajinné politiky a měly by být formálně implementovány v dokumentech územního plánování a rozvoje území, jakož i v odvětvových nástrojích“. (Doporučení CM/Rec(2008)3)

Cílové kvality krajiny zahrnují ochranu a udržování kvalitativních znaků, zajištění středisek pro novou výstavbu, které musí být v souladu s různými uznávanými kvalitativními rysy krajiny, přičemž je nutné zajistit, aby výstavba nesnižovala kvalitu krajiny, nové posouzení a/nebo obnovu narušených či problematických oblastí, kde je cílem obnova jejich kvality nebo vytvoření nových.

⁵ Pojem „cílové charakteristiky krajiny“ se na základě novely stavebního zákona a vyhlášky č. 500/2006 Sb. mění na pojem „cílové kvality krajiny“.

Cílovou kvalitou krajiny určitého území je potřeba definovat s ohledem na obecné a operativní požadavky a aktivity se zvláštní pozorností na opatření nutná pro zvyšování hodnoty krajiny, pro využití příslušných míst veřejností a pro jejich přístupnost. (Doporučení CM/Rec(2008)3)

Jak praví Evropská úmluva o krajině, cílová kvalita krajiny znamená „*přání a požadavky obyvatel týkající se charakteristických rysů krajiny, v níž žijí, formulované pro danou krajinu kompetentními veřejnými orgány*“. (Evropská úmluva o krajině, 2000)

V Důvodové zprávě Evropské úmluvy o krajině je cílová kvalita krajiny popsána jako „*detailní stanovení kvalit, jimiž si přejí být obklopeni místní obyvatelé, jakmile byl jednou konkrétní typ krajiny identifikován a popsán*“. (Důvodová zpráva úmluvy, 2015)

V souboru Doporučení pro implementaci úmluvy cílová kvalita krajiny „*znamená, pro konkrétní krajinu vyjádření aspirací veřejnosti, pokud jde o krajinné znaky jejich prostředí, vypracované kompetentními orgány veřejné správy*“. (Doporučení CM/Rec(2008)3)

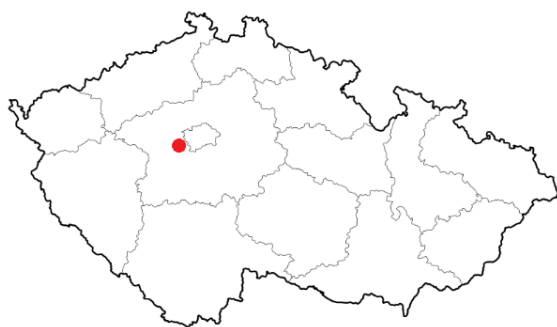
Cílové kvality krajiny tedy vyjadřují a charakterizují, jak má konkrétní krajina do budoucna, ve svém cílovém stavu, ideálně vypadat, jak má být využívána, jak má být uspořádána, jak se v ní má hospodařit, co se v ní má chránit, aby se lidem v této krajině dobře žilo a zároveň v ní mohly probíhat přírodní procesy.

4. CHARAKTERISTIKA SUDIJNÍHO ÚZEMÍ

4.1 Lokalizace řešeného území v rámci České republiky

Řešené území se nachází ve Středočeském kraji v okrese Praha-západ na území správního obvodu obce s rozšířenou působností Černošice (SO ORP Černošice). Dotýká se katastrálních území obcí Dušníky u Rudné [743313], Hořelice [743321], Chrášťany [654019], Nučice u Rudné [708062], Jinočany [660744], Tachlovice [764825], Dobříč u Prahy [627763], Zbuzany [791962], Ořech [712604], Chýnice [652997], Choteč u Prahy [652989] a Kosoř [669971]. Všechny tyto obce spadají do rozvojové oblasti OB1, Metropolitní rozvojová oblast Praha (ZÚR SK, 2011), a jsou suburbánním příměstským prostorem hlavního města.

Hranice řešeného území nekopíruje přesné správní hranice dotčených obcí, ale je vymezena na základě hranic krajinných okrsků, které byly převzaty z ÚSK SO ORP Černošice (2019).

Obr. 1.: Lokalizace studijního území v rámci České republiky.

4.2 Širší územní vztahy

Řešená oblast leží na území obcí těsně sousedících s hlavním městem Prahou, kam značná část obyvatel každodenně migruje za prací, vzděláním, kulturním vyžitím, lékařskou péčí, obchodem a službami. Praha zajišťuje pro místní obyvatele veškeré služby nadmístního významu.

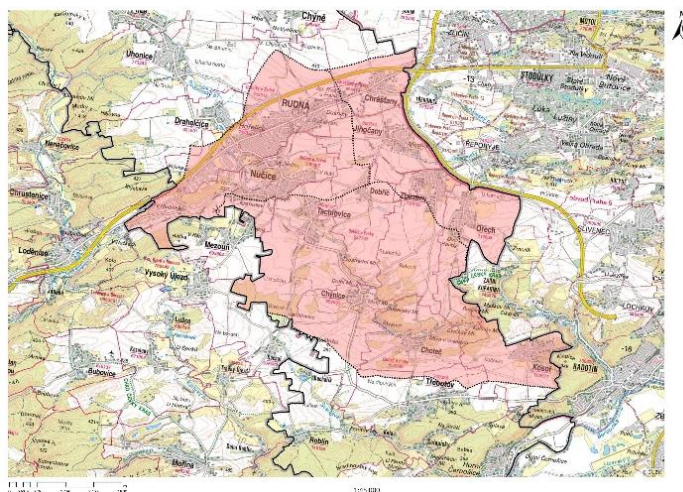
Území je též velmi dobře dostupné díky napojení na Pražský okruh D0 a na dálnici D5, směr Plzeň a dále Německo, a také díky nedaleké dálnici D6, směr Karlovy Vary a D4, směr Příbram. Ostatní komunikace nižších tříd procházejí napříč celým územím a spojují dotčené obce vzájemně mezi sebou a též s okolními obcemi.

Hromadná doprava je v území zajištěna pomocí železniční a autobusové dopravy spojující jednotlivé obce s Prahou, Berounem, lokálními centry a vzájemně mezi sebou. Tuto dopravu zde zajišťují autobusové linky Pražské integrované dopravy a Arriva Střední Čechy a vlaky Českých drah.

Územím rovněž prochází dvě cyklostezky, č. 0013 a č. 8100, které skrze řešené území spojují Prahu a její okolí s CHKO Český kras.

Díky své výborné dostupnosti a poloze v západní suburbanizační zóně hlavního města Prahy se toto území stává velmi atraktivním nejen pro bydlení a rekreaci, ale je rovněž předurčeno k mimořádně rychlému a dynamickému rozvoji, což je zdrojem mnoha problémů a střetů v tomto území.

Z krajinného hlediska se zejména v jihozápadní části řešeného území nachází přechod mezi převážně rovinatým a intenzivně zemědělsky využívaným pražským zázemím a členitou, lesnatou, přírodní krajinou.

Obr. 2.: Vymezení řešeného území v rámci širších vztahů a SO ORP Černošice.

4.3 Primární krajinná struktura řešeného území

4.3.1 Klimatické podmínky

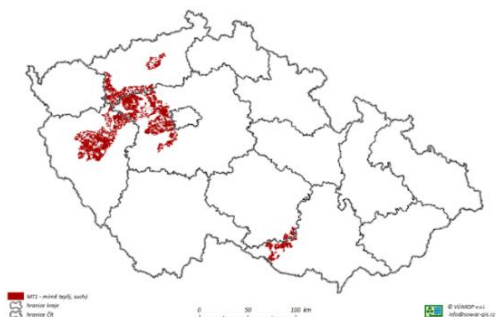
Klimatický region zahrnuje taková území, která mají přibližně shodné klimatické podmínky pro růst a vývoj zemědělských plodin. Vymezení těchto regionů bylo provedeno na základě mnoha kritérií, mezi které patří suma průměrných denních teplot rovných nebo vyšších 10 °C, průměrné roční teploty a průměrné teploty v období vegetačního klidu, dále průměrný úhrn ročních srážek a srážek ve vegetačním

období, pravděpodobnost výskytu suchých vegetačních období, výpočet vláhové jistoty a hranice sucha ve vegetačním období a faktory jako je nadmořská výška, či faktor mezoreliéfu. (Půda v mapách, VÚMOP v.v.i., ©2019)

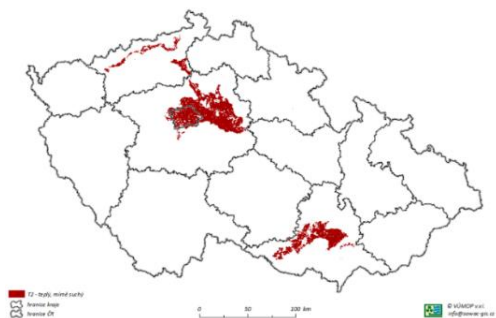
Na základě toho bylo v letech 1901–1950 Českých hydrometeorologickým ústavem vymezeno 10 klimatických regionů označených číselnými kódy 0–9. (Půda v mapách, VÚMOP v.v.i., ©2019)

Území řešené v této diplomové práci se nachází v klimatickém regionu mírně teplém, suchém (MT 1) zaujímajícího největší část Plzeňské pahorkatiny (Plzeňsko a Rakovnicko), na Moravě pak jihovýchod a dále část Českomoravské vysočiny (severozápadně od Znojma) a částečně také v klimatickém regionu teplém, mírně suchém (T 2), který je rozšířen ve středních Čechách (východně od Vltavy po Kutnou Horu) a dále v severozápadních Čechách. Na Moravě v západní a severní části Dyjsko-svrateckého úvalu od Znojma po Brno a v jižní části Vyškovské brány. (Půda v mapách, VÚMOP v.v.i., ©2019)

Z tohoto zjištění vyplývá, že průměrné roční teploty se v řešeném území pohybují od 7 do 10 °C a průměrný roční úhrn srážek je zde v rozsahu od 450 do 600 mm. (Půda v mapách, VÚMOP v.v.i., ©2019)

Obr. 3.: Čtvrtý klimatický region MT1. (VÚMOP v.v.i., ©2019)

Obr. 4.: Čtvrtý klimatický region T2. (VÚMOP v.v.i., ©2019)

4.3.2 Reliéf a geomorfologie

Řešené území se z hlediska geomorfologického členění podle Jaromíra Demka a kol. (1987) nachází v geomorfologické provincii Česká vysočina, dále v Poberounské soustavě (subprovincii), což je jedna z nejstarších oblastí Českého masivu a bohaté naleziště zkamenělin, následuje Brdská podsoustava (oblast), Pražská plošina, Říčanská plošina, a nakonec Třebotovská plošina.

V následujícím textu si blíže představíme Pražskou plošinu, Říčanskou plošinu a Třebotovskou plošinu, kde si popíšeme celkové rysy reliéfu řešeného území.

Pražská plošina je členitá pahorkatina ve středních Čechách, převážně v povodí Vltavy. Její rozloha činí 1 128 km², střední výška je 302,5 m. n. m. a střední sklon nabývá hodnoty 2° 53'. Plošina leží na proterozoických a staropaleozoických horninách Barrandienu, permokarbonských a svrchnokřídových sedimentech s lokalitami neogenních pleistocenních sedimentů. Reliéf je zde rozdělený erozně denudační s neogenními zarovnanými povrchy a exhumovaným předkřídovým zarovnaným povrchem, se strukturními hřbety a suky, epigenticky založenou údolní sítí, neogenními a pleistocenními říčními terasami Vltavy a sprašovými pokryvy a závějemí. (Demek & kol., 1987)

Říčanská plošina (geomorfologický podcelek) zaujímá jihovýchodní část Pražské plošiny o rozloze 572 km². Střední výška povrchu je 295,2 m. n. m. a střední sklon činí 2° 53'. Jedná se o členitou pahorkatinu převážně v povodí Vltavy. Reliéf Říčanské plošiny představuje z velké části odkryté podloží svrchnokřídových souvrství, tj. staropaleozoické a proterozoické horniny Barrandienu s lokalitami neogenních a pleistocenních sedimentů. Reliéf je rozčleněný erozně denudační s neogenními zarovnanými povrchy, se strukturními hřbety a suky a epigenticky založenou údolní sítí s akumulačním reliéfem pleistocenních říčních teras Vltavy ve střední části. (Demek & kol., 1987)

Podle geomorfologických poměrů se Říčanská plošina člení na čtyři okrsky: Třebotovskou, Uhříněveskou a Úvalskou plošinu a Pražskou kotlinu.

Třebotovská plošina, kam spadá řešené území, je jihozápadní částí Říčanské plošiny a geologicky odpovídá centrální části Barrandienu. Jedná se o členitou

pahorkatinu, vyznačující se poměrně silně rozčleněným erozně denudačním reliéfem se zarovnanými povrchy, strukturními hřbítky a suký a hluboce zaříznutými údolními levostranných přítoků Vltavy a Berounky. Na denudačním zbytku svrchnokřídových hornin vznikla svědecká plošina Na Vidouli. Nejvyšším bodem je Hradinovský kopec (410 m. n. m.). (Demek & kol., 1987)

Plošina je složena ze staropaleozoických břidlic, drobů, pískovců, křemenců a vápenců Barrandienu se zbytky cenomanských a spodnoturonských slepenců, pískovců, jílovců a spongilitů s lokalitami miocenných štěrků, písků a jílu. Krajina je zde nepatrně až středně zalesněna smíšenými porosty s příměsí borovice a místy dubovými a smrkovými porosty. Dále se zde vyskytují zakrslé a šípákové doubravy a dubohabrové háje. Na území Třebotovské plošiny jsou vyhlášeny přírodní rezervace Radotínské údolí, Karlické údolí a Kulivá hora a dále CHKO Český kras. (Demek & kol., 1987)

4.3.3 Hydrologické charakteristiky

Správní území obcí dotčených touto prací vodopisně náleží k povodí řeky Vltavy. Hlavním vodním prvkem v řešeném území je Radotínský potok (číslo hydrologického povodí III. řádu: 1-11-05-0470-0-00), protékající z jeho severozápadní části přes střed území až do jeho jihovýchodní části, dále pak přítoky Radotínského potoka a další drobné vodní toky a plochy. (CHMI, ©2019)

Radotínský potok je levostranným přítokem řeky Berounky. Protéká obcemi Ptice, Úhonice, Rudná, Krahulov, Nučice, Tachlovice, Chýnice, Choteč, samotou Cikánka a městskou částí Praha – Radotín. V polích mezi Ptice a Úhonicemi lze najít v nadmořské výšce 400 m n. m. močály, z nichž vyvěrají pramínky, které po vzájemném spojení tvoří začátek Radotínského potoka. Tento se za obcí Úhonice stáčí k Drahelčicím, kde do něj vtékají vody od Rudné a Drahelčic. Dále tok obtéká Hořelice (část obce Rudná) a míří přímo do Nučic. V obci Nučice se do Radotínského potoka vlévá místní „Krahulovský“ potok. Dále v Tachlovicích se do toku vlévá potok od Dobříče a u Chýnice se do toku vlévá další místní potok. Pod obcí Chýnice se dostává do údolí, ve kterém postupně protéká Chotčí a dále lukami a lesy mezi Ořechem, Zadní Kopaninou a Kosoří. Zde, na rozhraní Chotečského a Radotínského údolí, se do Radotínského potoka vlévá Mlýnský potok, který přivádí vody shora z osady Zmrzlík a Zadní Kopaniny. V posledním úseku své cesty pak protéká samotou

Cikánka a dále k Radotínu. Na horním toku protéká Radotínský potok po náhorních rovinách Pražské plošiny a pod Tachlovicemi se zařezává do hlubšího údolí. Značná část toku se nachází v CHKO Český Kras. Délka toku Radotínského potoka činí 22,6 km a plocha povodí je 68,5 km². Jeho nejvýznamnějším přítokem je Mlýnský potok. Radotínský potok spadá pod správu Povodí Vltavy s.p. a o jeho údržbu se starají Lesy hl. m. Prahy.

Vodní režim krajiny je však v řešené oblasti výrazně narušen. Hydrologický potenciál krajiny je zde téměř vyčerpán, a to především kvůli vysoké míře urbanizace a tedy velkému podílu zástavby a zpevněných ploch bez schopnosti zadržovat vodu a zpomalit povrchový odtok srážkové vody, dále kvůli vysoké míře přetvoření vodních toků, zvláště pak zatrubnění, regulace a napřímením koryt vodních toků, nedostatku ploch s vyšší retenční schopností v intenzivně zemědělsky využívaných částech krajiny s vysokou mírou zornění a zhutnění půdy a přehřívání krajiny v okolí tepleného ostrova hlavního města Prahy včetně navazující silně urbanizované suburbánní zóny.

Již dnes je situace vodního režimu této krajiny alarmující. Další zhoršování stavu popsaného výše, zejména pak další plošný rozvoj zastavěných území, může mít pro krajinu v řešeném území i jeho okolí fatální následky.

(Pražská příroda, ©2019; ÚSK SO ORP Černošice – návrh, 2019)

4.3.4 Půdní podmínky

V rámci sklonitosti, která se v terénu určuje sklonoměrem, je řešené území především rovinaté (1–3 °) a západní část území vykazuje mírný sklon (3–7 °), na malých ploškách je v řešeném území zaznamenán také střední (7–12 °), výrazný (12–17 °) a příkrý (17–25 °) sklon.

Co se týče expozice, která určuje polohu lokality vůči světovým stranám, řešené území se nachází především v oblasti hodnocené jako negativní či sloučené bez rozlišení.

V rámci skeletovitosti, jinak také šterkovitosti a kamenitosti v ornici a podorničí, je půda v řešeném území převážně bezskeletovitá, či bezskeletovitá až slabě skeletovitá, místy se však nachází i slabě až středně skeletovitá půda.

Hloubka půdy, která je definovaná jako mocnost půdního profilu, je v řešeném území z větší části hluboká a hluboká až středně hluboká, malé plošky zaujímá i půda mělká.

Do skupiny půdních typů patří v řešeném území z největší části černozemě (PT 1), což jsou obvykle země s minimální skeletovitostí, hnědozemě (PT 2), tedy půdy středně těžké až těžké, většinou bez skeletu a velmi hluboké, a kambizemě (PT 6), zahrnující převážně půdy na pevných horninách typických pro pahorkatiny a nižší až střední polohy vrchovin. Dále se zde vyskytují i pseudogleje (PT 10), gleje (PT 13), černice (PT 12), rendziny a pararendziny (PT 4), fluvizemě (PT 11), rankery a litozemě (PT 8).

Co se týče potenciální ohroženosti půdy větrnou i vodní erozí, vyjádřené z hlediska klimatického regionu, ne z hlediska půdních poměrů, se v řešeném území nachází převážně půdy bez ohrožení a dále půdy mírně ohrožené.

V řešeném území se na základě tříd ochrany zemědělského půdního fondu vyskytují převážně bonitně nejcenější půdy s I. třídou ochrany nacházející se zejména na rovinatých nebo mírně sklonitých pozemcích, které lze vyjmout ze ZPF pouze výjimečně, a to převážně pro záměry související s obnovou ekologické stability krajiny, a podprůměrně produkční půdy, což jsou půdy s jen omezenou ochranou využitelné pro výstavbu a jiné nezemědělské účely. Výjimkou v řešeném území nejsou na menších ploškách ani nadprůměrně, průměrně a velmi málo produkční půdy. (VÚMOP v.v.i., ©2019)

4.4 Sekundární krajinná struktura řešeného území

4.4.1 Využívání krajiny (land use)

Řešené území, jeho specifická poloha a dobrá dostupnost jej předurčila k vysokému rekreačnímu potenciálu. K rekreaci je tato oblast využívána především obyvateli hlavního města Prahy.

Řešené území též poskytuje dobré podmínky pro hospodářský rozvoj, zejména pak v oblastech podél dálnic a železničních tratí, což dokládá i prostorové uspořádání ploch lesa, orné půdy, luk a pastvin, zástavby různého určení, trvalých kultur a mnoha dalších. Území má rovněž dobré podmínky pro rozvoj zemědělství, neboť se zde nachází velké množství kvalitní zemědělské půdy s I. třídou ochrany. Zde však vzniká problém, protože valná většina této kvalitní půdy je nevhodně zabírána pro zástavbu a dále je ohrožena větrnou i vodní erozí. Proto je nutné navrhnout nezbytná opatření pro její ochranu. (ÚAP ORP Černošice, 2016)

V jižní části řešené oblasti se nachází kvalitní prostředí v blízkosti Prahy, kam částečně zasahuje CHKO Český kras (jeho I., II., III. i IV. zóna) a které též podporuje rekreační potenciál tohoto území. Toto prostředí však nabízí s ohledem na CHKO omezený rozvoj v oblasti cestovního ruchu (např. ekoturistika, koňské farmy apod.). (ÚAP ORP Černošice, 2016)

4.5 Terciální krajinná struktura

4.5.1 Historie řešeného území

Řešením této diplomové práce je dotčeno území jedenácti obcí, Rudné, Chrást'an, Nučic, Tachlovic, Chýnic, Chotče, Ořechu, Zbuzan, Dobříče, Jinočan a Kosoře. Každá z těchto obcí nese bohaté stopy své dlouhé historie sahající až do dob dávno předešlých. Podle archeologických nálezů je známo, že lidé zde žili už v době kamenné, bronzové i železné. Avšak první známé písemné zmínky o těchto obcích se datují mezi lety 1000–1400 n. l. Poté se vývoj každé obce ubíral poněkud jiným směrem. Co však mají dotčené obce společné, je rychlý a dynamický rozvoj po roce 2000, kdy s prudkým nárůstem počtu novostaveb nekontrolovaně vzrůstá i počet obyvatel, což pro obce a jejich prostředí znamená nadměrné zatížení.

Obec *Rudná* vznikla sloučením dvou obcí – Dušníky a Hořelice. Tyto obce byly dříve evidovány jako městyse a v důsledku stálému rozšiřování zástavby se spojily v jednu obec, která je nyní přirozeným kulturním, ekonomickým a správním centrem regionálního významu.

Dušníky byly, jak lze z názvu poznat, duchovním statkem. Místní obyvatelé byli poddanými ženského benediktýnského kláštera sv. Jiří. Později majetky kláštera, včetně Dušníků a Hořelice, potvrdila Abatyše Anežka i papež Řehoř IX. Po dobu 200 let byly Dušníky církevním statkem, než o ně během husitských válek přišla pražská kapitula sv. Víta. Té se vrátily zpět po téměř dvou stoletích.

Během třicetileté války byla obec zcela vypleněna. Následně, během morové epidemie, zahynulo velké množství místních obyvatel a později při velkém požáru téměř celá shořela.

Muži z Dušníků pracovali v nučických dolech, které se začaly rozvíjet v 60. letech 19. století a vydržely fungovat po dobu 100 let. Obec se rozrůstala a částečně prolínala se sousedními Hořelicemi, až se místní výbory dohodli na jejich sloučení.

Také Hořelice původně patřila klášteru sv. Jiří na Pražském hradě. Později, v 15. století, byla obec v držení karlštejnského purkrabího, pana Viléma Dubského z Třebomyslic. Ten ji pak vrátil zpět klášteru, v jehož držení zůstala až do husitských válek. Následně obec vystřídala mnoho majitelů, než byla roku 1730 začleněna do tachlovického panství.

(město Rudná, ©2019)

Obec *Chrástany* byla původně postavena podél významné obchodní cesty na Norimberk. Také Chrástany, původně Hrascaně, patřily ženskému benediktinskému klášteru sv. Jiří na Pražském hradě.

Ve 14. století se obec stala majetkem pražského arcibiskupství, z nichž posledním byl Konrád z Vechty, královský dvořan. Poté se ves dostala do majetku zápisných držitelů a po husitských válkách jsou Chrástany v majetku Šternberků.

Chrástany byly také vázány službou manskou⁶ k hradu Křivoklátu, která byla zřejmě uložena již zakladatelem hradu, Přemyslem Otakarem II.

Od počátku 18. století se staly Chrástany správním a vrchnostenským sídlem. Vzniklo tak panství Chrástany, do kterého spadaly obce Ořech, Knovíz, Únětice, Vokovice, Přílepy, Železná, Řepy, Dušníky. V katastru tohoto panství bylo pět velkostatků a pivovar v Úněticích.

V polovině 19. století byla obec spojena s obcí Jinočany. V tomto období se v obci nacházel panský dvůr, cihelna ovčín, sýpka a dvě krčmy a obec patřila pod hejtmanství Kladno, okres Unhošť.

V období první republiky v obci fungovaly Srbovy hospodářské závody a mlýn, který mlel až do 50. let 20. století, a který zároveň pomáhal tišit neuspokojivou hospodářskou situaci v době protektorátu.

Vývoj obce po roce 1948 zaznamenal velké změny, valná většina obyvatel začala využívat lepšího spojení s Prahou a vyměnili práci v zemědělství za práci v průmyslu. Obec se značně rozšířila, a kromě dopravy se zlepšila i občanská

⁶ „Manská služba se týkala obvykle vojenské služby ve válce nebo zapůjčení koní, povozů apod. v době míru. Chrástany měly konkrétně uloženy manskou službu s kuší a ve zbroji, jak dokládá zápis z roku 1548 ukládající tuto povinnost Janu Šlovskému ze Šlovic, majiteli statku.“ (obec Chrástany, ©2019)

vybavenost. Z obce se stala lukrativní zóna jak pro bydlení, tak pro realizaci podnikatelských záměrů.

(obec Chrášťany, ©2019)

Historie obce *Nučice* je velice úzce spjata s dobýváním železné rudy, což dokazují i mnohé archeologické nálezy.

Roku 1295 byly Nučice darovány Václavem II. Kapitulě sv. Víta v Praze a v jejím vlastnictví zůstaly až do dob husitských válek. Později připadly Nučice pánům Kladenským a v 16. století přešly do majetku pánům Žďárským.

Do roku 1845 byly Nučice především zemědělskou oblastí, ovšem od zmíněného roku se v obci začala těžit železná ruda, což způsobilo značný rozvoj obce, nárůst počtu obyvatel a zbohatnutí obce.

Koncem 1. poloviny 20. století došlo k omezení těžby a spolu s ním i k poklesu počtu obyvatel Nučic. Došlo však k rozkvětu spolkové činnosti.

Během 2. světové války fungovala v nučických dolech vojenská odbojová jednotka *Železo*, do níž bylo zapojeno 298 osob. Tato skupina se v době květnové revoluce 1945 probjovala až do středu Prahy a statečně hájila po několik dní budovu Hlavní pošty v Jindřišské ulici a Staroměstské náměstí.

V roce 1964 byly železnorudské doly v Nučicích zcela uzavřeny a počet obyvatel opět mírně poklesl.

V 70. a 80. letech 20. století se pokles počtu obyvatel zpomalil a na konci 20. století došlo k jeho ustálení v důsledku výstavby nových rodinných domů a rozvoje pražské příměstské dopravy.

(obec Nučice, ©2019)

Bohatou historií obce *Tachlovice* dokládá řada archeologických nálezů, z nichž nejvýznamnějším je dvojsečný meč a sekera uherského typu, který v současné době najdeme v expozici Národního muzea v Praze.

Tachlovice, dříve také Taklovice, byly ve 14. století ve vlastnictví pražských měšťanů, kteří vykonávali právo dosazovat faráře do místního kostela.

V 15. století se obec dostala do vlastnictví Janu Studentovi z Tachlovic, který byl purkrabím na Hrádku⁷ a rovněž také předním ochráncem hradu Karlštejna, který

⁷ Názvem Hrádek se dříve označoval dnešní hrad Křivoklát. (obec Tachlovice, ©2019)

s dalšími členy posádky císaře Zikmunda uchránil před husitskými vojsky. Na to však doplatily samotné Tachlovice a byly obsazeny přívržencem husitů, Oldrou ze Zhudovic.

V období třicetileté války byly Tachlovice zle zpustošeny. Popelem lehl nejen místní kostel, ale i fara a mnoho gruntu ve vesnici i jejím okolí. Po tomto běsnění třicetileté války se začaly zakládat nové urburní (gruntovní) knihy podle nichž patřily Tachlovice k červeno-újezdecké rychtě.

Do nelehkého života místních lidí krutě zasáhla i 1. světová válka, ve které padlo 14 tachlovických občanů. Těmto byl na tachlovické návsi roku 1929 postaven pomník připomínající jejich nejvyšší oběť.

V době 2. světové války se mnoho tachlovických mužů (uvádí se 94) zapojilo do ilegální činnosti odbojové skupiny Železo (viz historie obce Nučice).

V druhé polovině 20. století se postupně začala zlepšovat občanská vybavenost obce. Bylo vybudováno mnoho stěžejních staveb a objektů a byla zajištěna dostatečná autobusová doprava spojující Tachlovice s Prahou a Berounem. Co se však vybudovat nepodařilo, a absence této stavby je pociťována dodnes, je objekt vhodný je konání společenských akcí.

(obec Tachlovice, ©2019)

Obec *Chýnice* vystřídala od své první písemné zmínky velké množství majitelů. Nejdéle však byly tehdejší Chejnice v majetku koleje Všech svatých na Pražském Hradě.

Souvislý slet událostí v Chýnicích lze zaznamenat až po třicetileté válce uzavřením Vestfálského míru a odchodu švédských vojsk z Čech a Moravy.

V roce 1651 je na území Chýnic zaznamenán i přes silnou vlnu rekatolizace poměrně velký podíl evangelíků, které dnes připomíná už jen evangelický hřbitov v Dobříči.

Vznikem tzv. berní ruly (1653–1655) byly zakládány rodové tradice pevně usazených sedláků a chalupníků, kteří své grunty předávali svým potomkům. V té době se ve vsi rozvíjela řemesla, služby a též Šenky čepující pivo z vrchnostenských pivovarů. Tyto tradice začaly měnit až události ve 20. století.

Po roce 1950 došlo k násilné kolektivizaci zemědělství, řemesel i služeb. Vzniklo jednotné zemědělské družstvo, které však nebylo životaschopné a postupně upadalo. Při scelování pozemků zanikly i poslední zbytky historické královské cesty.

V roce 1960 byly Chýnice připojeny k obci Choteč, avšak roku 1990 se Chýnice opět osamostatnily

Po roce 1989 byly majetek i veškerá půda navraceny původním majitelům, zemědělské výrobě se však věnuje jen málo z nich.

(Čáp, 2008)

Samotné založení obce *Choteč* dokazuje několik zmínek o místním potoku a později i chotečské krajině v držení Plaského kláštera. Tuto klášter pronajímal různým nájemníkům, kteří zde postupně vybudovaly mlýny, dvory a domy.

K nájemníkům též patřil Mareš z Ořecha, jenž se koncem 14. století zavázal, že bude ze svého popluží v Chotči vydávat desátky k Třebotovskému kostelu.

Na začátku 15. století byl statek v Chotči králem Václavem na Plaském klášteře připsán Valentinu z Chotče, královskému podmaršálku.

V 17. století byl majitelem Chotče Jiří Magrle, který byl však za účast ve vzpouře odsouzen a musel se tak vzdát třetiny svého jmění. Statek Choteč tak připadl kapitole kostela U Všech svatých na Pražském hradě, v jejím držení zdejší hospodářství nepřetržitě zůstávalo.

(obec Choteč, ©2019)

Velmi dobré přírodní podmínky na území dnešní obce *Ořech* byly příčinou jeho častého využívání pravěkými populacemi. To dokládá velká řada archeologických nálezů od zlomků keramiky pocházejících z knovízské, lineární a germánské kultury až po relikty výrobního železářského okrsku.

Jako středověká obec se Ořech poprvé objevil v zakládací listině Břevnovského kláštera pod názvem Ořechov, což společně s nedostatkem podkladů vedlo ke zpochybňování pravosti.

Ve 14. století už se poprvé setkáváme s dnešním názvem Ořech (Orziech) ve zprávě, která zároveň dokládá existenci tehdejšího místního kostela.

Nedostatek dalších zpráv nese za následek ztrátu další historie Ořechu v temné minulosti. Jediným souborem archeologických materiálů, který dokládá důležitou chronologickou informaci pochází ze dvora č.p. 19 a poskytuje několik desítek zlomků z množství nádob. Tyto zlomky jsou datovány do 13. – 15. století, avšak pro jednoznačný závěr je jich velmi málo.

Ze středověkých zmínek o Ořechu ze 14. století a staršího souboru archeologických materiálů pocházejících z okraje jádra starého Ořechu lze dedukovat, že rozsah obce byl od této doby až do 19. století neměnný.

(obec Ořech, ©2019)

Obec *Zbuzany* byla v dávné minulosti rozdělena z hlediska vlastnictví na dvě poloviny. Jedna polovina Zbuzan náležela k Břevnovskému klášteru, druhá polovina obce patřila pod Pražské biskupství (později arcibiskupství).

Nejen díky pamětem starších zbuzanských obyvatel víme, že místní Mirešický dvůr patřil Břevnovskému klášteru a Ořešský dvůr patřil Kapitulě svatovítské. Také zbuzanská parcelace z konce 20. let je nám známá. Tehdy zůstala církevní půda pouze obci Ořech.

Z výše zmíněného můžeme konstatovat, že obec Zbuzany měla velmi podobný vývoj jako sousední obec Ořech. Obce byly dokonce na konci 70. let sloučeny. Během tohoto sloučení však bohužel došlo ke ztrátě několikadílné zbuzanské kroniky.

(Kopřiva, 1995)

Obec *Dobříč*, kterou v minulosti představoval dvorec se čtyřmi lány spolu se štěpnicí (sadem) a přilehlým lesem, byl dle zápisu o situaci v tehdejší Ostrovském klášteře (1205) darován vladykou Nostislavem právě Ostrovskému klášteru.

Po smrti krále Přemysla Otakara II. byla obec zpustošena vojsky „Braniborů“ spolu s dalšími 24 vesnicemi. Situace se uklidnila až s nástupem Lucemburků na český trůn.

Rok 1420 lze považovat za začátek zkázy ostrovského kláštera, který byl v srpnu toho roku vypálen. Rok poté byl veškerý majetek kláštera zkonfiskován a posléze darován do zástavy věrným šlechticům císařem Zikmundem. Dobříč získal Hospřid z Hostivice.

V 15. století se klášteru podařilo získat některé vesnice zpět včetně dvorce v Dobříči, který následně pronajímal drobným šlechticům.

Po vzniku Československé republiky byl dvůr v Dobříči přeměněn na státní statek a v roce 1990 jej bez polností a luk zakoupil Ing. Josef Čermák z Tachlovic.

(Vaňhara, 2010)

První archeologické nálezy z obce *Jinočany* byly svým nálezcem panem Josefem Nesměrákem předány Národnímu muzeu v Praze. Jsou mezi nimi např. nástroje pocházející z lineární kultury a nádoby z období neolitu.

Svá obydlí si lidé tehdy budovali na březích místního potoka, který zde (stejně jako v sousedních obcích) zajišťoval dobré přírodní podmínky.

Až do 15. století, kdy nesly dnešní Jinočany název Ginoczany podle urbáře⁸ Břevnovského kláštera, nejsou o území obce žádné další zmínky. V této době měly Jinočany 9,5 statku, 1 dědinu, 1 soukromou dědinu a 2 chalupníky.

Dle berní ruly ze 17. století patřily Jinočany z poloviny Tachlovickému panství a druhá polovina náležela jurisdikci Nejvyššího purkrabství Pražského.

V Josefském katastru (1785) bylo v Jinočanech vykázáno 19 domů a ve Stablním katastru (1840) pouze 26 domů. Jednalo se o malou obec.

Na přelomu 19. a 20. století přinesla těžba železné rudy Jinočanům lepší časy. Nacházel se zde důl zvaný Škroby, který náležel k Nučickému revíru. Největší rozmach těžby spadá do období před 1. světovou válkou, vytěžená železná ruda obsahovala až 37 % železa.

Otevření dolu a jeho prosperita přinesly Jinočanům nebývalý rozkvět. Přisun obyvatelstva způsobil rychlý růst počtu domů i objektů veřejné infrastruktury. Roku 1964 byl důl uzavřen z důvodu ztrátové činnosti.

V roce 1945 se místní obyvatelé zapojili do odbojové skupiny *Železo*.

Na konci 17. století bylo při územních změnách k Jinočanům připojeno hospodářství Míšešice a 40 rodinných domků Nových Třebonic.

(Obec Jinočany, ©2019)

Dle některých pramenů nesla obec *Kosoř* dříve jméno Kosova Hora. Ve 14. století patřila část vsi kapitule na Vyšehradě a část vsi Zbraslavskému klášteru. Těmto byla ves později odebrána českými stavy, od kterých ji v 17. století koupil Matyáš z Kosoře, známý jako Matěj Zeman z Kosoře.

Po bitvě na Bílé Hoře byl statek s pozemky a usedlostmi vrácen Matyášem z Kosoře zpět Vyšehradské kapitule. V roce 1722 zde byla přistavena kaple sv. Anny v Kosoři, která je evidována na seznamu nemovitých kulturních památek, ke zmodernizovanému zámečku.

⁸ „Urbáře byly prvotní pozemkové knihy, kam se zapisoval majetek vrchnostenský a duchovenský v rukou selských a poddanské povinnosti, které jednotlivé usedlosti měly.“ (Obec Jinočany, ©2019)

Koncem 19. století se v obci nacházelo 57 stavení a 534 obyvatel. V obci byly také nalezeny dva opisy berní rule (první české pozemkové knihy) a také katastry z období Marie Terezie, kdy část obce patřila ke svrchovanosti Vyšehradského děkanství a část ke správě Visingerovské.

Po roce 1948 došlo v Kosoři k velkému rozvoji výstavby, také bylo povoleno odškolení od obce Třebotov, Kosoř tak získala možnost postavit v obci vlastní školu. (Kindl, 2007)

4.5.2 Krajinový ráz

V kontextu celé řešené oblasti lze konstatovat, že se zde nachází především krajina leso-zemědělská s převažujícím zemědělským využitím, ale zároveň s již větším (avšak stále nedostačujícím) zastoupením krajinných prvků. V území se rovněž nachází rozsáhlejší lesní komplexy, které lze považovat za kvalitní klidové zóny.

V řešeném území se prolínají konkrétní krajiny: krajina širých lánů, příměstská krajina mezi dálnicí a Českým krasem, dále příměstská krajina za pražským okruhem a konečně krajina Českého krasu.

Krajina širých lánů se nachází v severní části řešeného území a je charakteristická extrémně velkými, nečleněnými bloky orné půdy náchylnými k půdní erozi, širokým spektrem rozhledů do krajiny a bohužel také dominující rozsáhlou a nekoordinovanou zástavbou.

Příměstská krajina mezi dálnicí a Českým krasem zaujímá střední část řešeného území. Jedná se o krajinu převážně zemědělskou, mírně zvlněnou s několika hodnotnými krajinnými prvky v podobě lesů a vodních toků, zejm. Radotínského potoka. I zde má však rozsáhlá zástavba dominantní roli.

Příměstská krajina za pražským okruhem zaujímá východní část řešené oblasti a zahrnuje obce přímo sousedící s hlavním městem Prahou. Rozsáhlá zástavba a pražský okruh jsou v této oblasti dominující. Nachází se zde drobné vodní toky a nejsou zde téměř žádné lesní plochy.

Krajinu Českého krasu najdeme v jižní části řešeného území a jedná se o nejhodnotnější část území s několika chráněnými území (CHKO Český kras, EVL – PR Radotínské údolí a NPP Černé rokle). Zdejší zvlněná převážně lesní krajina dosahuje harmonického měřítka, kde zástavba není dominující.

4.5.3 Demografické údaje

Většina obcí dotčených řešením této práce vykazuje v současné době údaje o velmi mladé struktuře svého obyvatelstva s vysokou mírou vzdělanosti a podnikatelské aktivity. Ve většině těchto obcí je rovněž zaznamenáván velmi rychlý a vysoký nárůst obyvatel na úkor nedostatečné veřejné infrastruktury – potřebné občanské vybavenosti (zejména nedostačující kapacity mateřských a základních škol), technické a dopravní infrastruktury. Vzniká také k řada problémů se začleňováním nových obyvatel mezi starousedlíky a dochází k sociálnímu napětí. V souvislosti s tím je doporučeno snížit zde nárůst obyvatel na maximálně 20 % za 5 let. (ÚAP ORP Černošice, 2016)

Přesto, že je v dotčených obcích velmi malá nabídka pracovních příležitostí vzhledem k počtu ekonomicky aktivních obyvatel, koeficient nezaměstnanosti je zde nižší než krajský průměr, protože hlavní město Praha nabízí místním obyvatelům dostatek pracovních příležitostí. To způsobuje vyváženost hospodářského pilíře. Nové pracovní příležitosti v řešeném území by se měly rozvíjet zejména v oblasti terciéru (služeb), ve kterém mají dotčené obce velký potenciál. (ÚAP ORP Černošice, 2016)

Na základě zjištěných údajů o vývoji počtu a struktuře obyvatel v jednotlivých obcích lze konstatovat, že se nejedná o uzavřenou a stabilizovanou populaci. V budoucnu (v horizontu 10–15 let) je nadále možné očekávat její vývoj a populační růst, ovlivněn především velkým zájmem o další individuální výstavbu.

	31. 12. 2000	31. 12. 2005	31. 12. 2010	31. 12. 2015	01. 01. 2018
Rudná	3081	3738	4625	4985	5116
Chrástčany	528	560	822	887	929
Nučice	904	976	1697	2142	2211
Tachlovice	549	541	791	912	909
Chýnčice	233	309	330	383	385
Choteč	271	305	358	384	382
Kosoř	673	747	874	899	901
Zbuzany	620	688	1049	1296	1276
Dobříč	263	252	284	314	330
Ořech	556	739	892	959	983
Jinočany	795	832	1293	1795	1933

Tab. 1.: Vývoj počtu obyvatel v dotčených obcích mezi lety 2000–2018 s pětiletým rozestupem. (Veřejná databáze ČSÚ, ©2019)

5. METODIKA

Předložená diplomová práce má charakter studie. Ta je založena především na literární rešerši zabývající se danou problematikou a dalších dílčích analýzách zkoumajících a ověřujících fakta a informace k řešenému tématu. Práce bude doplněna relevantní obrázkovou a mapovou přílohou. Výsledkem diplomové práce bude textový a schematický návrh k řešení dané problematiky.

Zvolený metodický postup umožní za použití relevantních podkladů a informací získaných ze shromážděné odborné literatury, legislativy, územně plánovací dokumentace, internetových zdrojů a mapových podkladů dosažení všech stanovených cílů. Zejména cílů stanovit cílové kvality krajiny krajinných okrsků a navrhnout opatření v krajině/potřebné zásahy do struktury krajiny.

Dále umožní rozčlenění krajiny ve zvolené části území SO ORP Černošice na krajinné okrsky a rovněž zajistí identifikaci konkrétních opatření v krajině a požadavků na změny ve využívání krajiny v části území SO ORP Černošice a na území jednotlivých obcí.

5.1 Rozčlenění krajiny na krajinné okrsky

Rozčlenění krajiny v řešené části ORP Černošice na krajinné okrsky bude převzato (a případně doplněno) z návrhu územní studie krajiny SO ORP Černošice (2019).

Základní rozčlenění krajiny bude provedeno na základě vodohospodářských map (povodí IV. řádu). Povodí IV. řádu budou pro potřeby rozčlenění na krajinné okrsky dále rozdělena na menší hydrologické jednotky, a to na základě geomorfologických charakteristik a klíčových závěrných profilů. Tím bude řešené území rozděleno na krajiny odpovídající základním vodohospodářským bilančním jednotkám. (ÚSK SO ORP Černošice – návrh, 2019)

Rozčlenění krajiny na KO bude rovněž respektovat krajinný ráz řešeného území, výskyt krajinných hodnot chráněných území, krajinotvorných prvků a dominant a v neposlední řadě také kulturní a historické vazby v území. (ÚSK SO ORP Černošice – návrh, 2019)

5.2 Analýzy krajinné struktury a podrobné terénní průzkumy

Ke zpracování analýz potřebných k vypracování této diplomové práce budou použity podklady relevantní k řešenému tématu, zejména grafické a textové podklady k současně platné ÚPD a ÚAP ORP Černošice, dále historické mapy, letecké snímky a ortofoto mapy poskytnuté mapovými portály, především ČÚZK, VÚMOP ad.

Absolvování podrobných terénních průzkumů napomůže k seznámení se se studijním územím a k jeho celkovému pochopení (využití krajiny, prostupnost krajiny, stav a odolnost krajiny ad.). Na základě těchto terénních průzkumů a získaných informací budou zpracovány základní charakteristiky studijního území a dále případně dopřesněny podrobné analýzy.

V terénu budou též pořízeny fotografické snímky využitelné např. při určení pohledových horizontů a dominant v území a při názorné ukázce vybraných jevů v krajině v této práci.

5.3 Výsledky analýz

Ve vazbě na vypracované analýzy, relevantní podklady a podrobné terénní průzkumy budou v řešené oblasti identifikované ochranné režimy a limity, krajinné hodnoty a problémy a rovněž budou vybrány takové střety v území, které jsou pro řešení této práce stěžejní, případně je lze řešením této práce nějakým způsobem ovlivnit.

Na základě toho bude vypracován v rozhraní programu ArcMap 10.6.1 podrobný problémový výkres a výkres přírodních a krajinných hodnot, na jejichž základě pak budou v řešeném území navrženy cílové kvality krajiny krajinných okrsků. Dále bude v témž programu schematicky zpracován návrh krajinných opatření v podobě nezbytných zásahů do struktury krajiny se zvláštním zaměřením na ochranu a rozvoj hodnot, vodního režimu, prostupnosti krajiny a ekologické stability (viz kapitola 5.4).

5.4 Návrh cílových kvalit krajiny krajinných okrsků a opatření

Cílové kvality krajiny budou vyjadřovat cílový (budoucí) stav krajiny, kterého má být procesy územního plánování, hospodaření v krajině a péče o krajinu dosaženo,

pokud současný stav krajiny stanoveným cílovým kvalitám krajiny neodpovídá. CKK budou stanoveny vždy pro vymezené krajinné okrsky se společnými cílovými znaky a společnými nároky na provedení změn v území, směřujících právě k dosažení stanovených CKK.

Na základě předchozích kroků bude v textové i grafické (skica) formě zpracován návrh nezbytných zásahů do struktury krajiny, které povedou k dosažení cílového (budoucího) stavu. Tato opatření/zásahy do struktury krajiny nebudou mít konkrétní územní průmět a budou se vztahovat vždy k celému krajinnému okrsku se stanovenými CKK. Návrh opatření v krajině bude rovněž plně respektovat ochranu a rozvoj hodnot identifikovaných prostřednictvím analýz, vodního režimu, ekologické stability ad.

6. SOUČASNÝ STAV ŘEŠENÉ PROBLEMATIKY

Krajinné okrsky⁹ i postup, kterým je lze vymezit jsou dle novely vyhlášky č. 500/2006 Sb. o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a o způsobu evidence územně plánovací činnosti z roku 2018 novým jevem. Z toho důvodu existuje v současné době velmi malé množství podkladů, informací a metodik pro jejich vymezení. Mnoho územních studií krajiny je nyní v rozpracované fázi, včetně územní studie krajiny SO ORP Černošice, ze které byly právě převzaty hranice rozčlenění krajinných okrsků, a se kterou bude do budoucna možné tuto práci porovnat.

Proto pro účely této práce vycházíme ze současného stavu popsaného v ZÚR Středočeského kraje (2011). Zde jsou na území kraje vymezeny krajinné typy (dle novely vyhlášky č. 500/2006 Sb. nahrazeno pojmem „krajiny“), koridorové vazby v krajině, zásady péče o krajinu při plánování změn v území a rozhodování o nich a úkoly pro územní plánování.

V řešeném území se dle ZÚR (2011) vyskytují následující krajinné typy (nově krajiny):

Krajina relativně vyvážená (sever řešeného území)

ZÚR vymezují krajinu relativně vyváženou v územích odpovídajícím těmto charakteristikám (nyní kvalitám):

- a) relativně pestrá skladba zastoupených druhů pozemků;
- b) nepřevažují ani ekologicky labilní ani ekologicky stabilní plochy.

ZÚR stanovují tyto zásady pro plánování změn v území a rozhodování o nich:

- a) dosažení relativně vyváženého poměru ekologicky labilních a stabilních ploch;
- b) změny využití území nesmí narušit relativně vyváženou krajinu nebo zabránit dosažení vyváženého stavu.

Krajina sídelní (středová až severní část řešeného území)

ZÚR vymezují krajinu sídelní v územích odpovídajících těmto charakteristikám (nyní kvalitám):

⁹ „Krajinný okrsek je základní skladebná relativně homogenní část krajiny, která se od sousedních krajinných okrsků odlišuje svými přírodními, popř. jinými charakteristikami a způsobem využití.“ (Společný metodický pokyn MMR a MŽP, ©2019)

a) větší rozsah zastavěného území, vysoká hustota obyvatel a soustředění ekonomických aktivit;

b) nejvíce proměněný krajinný typ;

c) lze rozlišit podtypy krajiny sídelní dle umístění:

c.1) kontaktní území hl. m. Prahy a velkých měst Kladna a Mladé Boleslavi;

c.2) v centrech a osách osídlení;

c.3) ostatní.

ZÚR stanovují tyto zásady pro plánování změn v území a rozhodování o nich:

a) vytvářet kvalitní obytný standard sídelní krajiny;

b) změny využití území nesmí snižovat obytný standard krajiny sídelní a likvidovat či znehodnocovat její existující krajinářské a kulturně historické hodnoty.

Krajina příměstská (středová až jižní část řešeného území)

ZÚR vymezují krajinu příměstskou v územích odpovídajících těmto charakteristikám (nyní kvalitám):

a) polyfunkční charakter s významným zastoupením bydlení;

b) její části jsou dotčeny civilizačními jevy;

ZÚR stanovují tyto zásady pro plánování změn v území a rozhodování o nich:

a) vytvářet kvalitní prostředí pro krátkodobou rekreaci obyvatel vlastního území i centra (center) osídlení;

b) změny využití území nesmí snižovat její rekreační potenciál a prostupnost pro nemotorovou přepravu. 6

Krajina přírodní (jižní část řešeného území)

ZÚR vymezují krajinu přírodní v územích odpovídajících těmto charakteristikám (nyní kvalitám):

a) vysoká koncentrace přírodně a krajinářsky hodnotných ploch;

b) její ochranu ve většině případů zajišťuje status velkoplošně chráněného území.

ZÚR stanovují tyto zásady pro plánování změn v území a rozhodování o nich:

a) zachování přírodních a krajinářských hodnot;

b) změny využití území nesmí ohrozit důvody ochrany přírodních a krajinářských hodnot.

7. VÝSLEDKY PRÁCE

7.1 Ochranné režimy a limity v území

V řešeném území se nachází z hlediska obecné ochrany přírody všechny úrovně ÚSES, od nadregionální úrovně, přes regionální, až po úroveň lokální. Součástí biokoridorů jsou biocentra, která upřesňují tyto dálkové koridory a segmentují je na jednotlivá biocentra a biokoridory tak, aby splňovaly parametry na maximální vzdálenost biocenter. Podle ÚAP ORP Černošice (2016) nejsou však tyto skladebné prvky ÚSES příliš funkční nebo nejsou vůbec realizované, což potvrzují i územní plány jednotlivých obcí dotčených řešením této práce. Funkčnost těchto prvků je potřeba zajistit především jejich vzájemným propojením a doplněním.

Krajinný ráz je zde obecně chráněn respektováním a ochranou jeho charakteristických znaků. Přesto se v řešené oblasti nachází místa, která ráz krajiny silně narušují.

V rámci zvláštní ochrany přírody zasahuje do jihovýchodní části řešeného území I., II., III. i IV. zóna CHKO Český kras. Ve východní části zasahuje do řešeného území i PR Radotínské údolí a NPP Černé rokle, které jsou rovněž evropsky významnými lokalitami Natura 2000.

7.2 Hodnoty v území

Co se týče hodnot v řešeném území, je nutno zmínit dobré napojení obytných částí většiny dotčených obcí na volnou krajinu. Území má rovněž díky své strategické poloze nedaleko hlavního města Prahy a dobré dopravní dostupnosti vysoký rekreační potenciál, zejména díky CHKO Český kras, která do území zasahuje v jeho jihovýchodní části. V území není výjimkou přítomnost kvalitní zemědělské půdy s I. třídou ochrany, která je však velmi intenzivně a neúměrně využívána a zastavována.

7.2.1 Přírodní a ekologické hodnoty

I přes silnou a historicky dlouhodobou exploataci krajiny se zde zachovaly i v ovlivněné části území cennější, byť zčásti degradované a izolované přírodní segmenty.

Za přírodní hodnoty lze označit plochy s výskytem vzácných, ohrožených druhů rostlin či živočichů, plochy se zachovanými druhově pestrými přirozenými společenstvy či plochy mimořádně významné krajinářsky.

V řešeném území tedy nalezneme hospodářské lesy, lesy zvláštního určení, ochranné lesy, význačné aleje a stromořadí, památné stromy a vyhlídková místa, které jsou též přírodními a krajinnými hodnotami v území.

Také samotný Radotínský potok, jeho přítoky, další drobné vodní toky a plochy včetně údolních niv jsou přírodní a krajinnou hodnotou.

Do řešeného území (konkrétně do obce Kosor) rovněž zasahuje PR Radotínského údolí s cenným zachovaným krajinným segmentem, a NPP Černé rokle s významným stratotypem hranice mezi stupni lochkov a prag, které jsou zároveň evropsky významnými lokalitami Natura 2000.

Ochrana zachovaných přírodních partií Českého Krasu situovaných v jihovýchodní části řešeného území je územně zajištěna vyhlášením zvláště chráněného území CHKO Český Kras, kdy do řešené oblasti zasahuje její I., II., III. i IV. zóna.

7.2.2 Kulturně historické hodnoty

Mezi kulturně historické hodnoty patří především alespoň částečně dochovaná urbanistická raně středověká struktura dotčených sídel (historické jádro, charakter venkovského osídlení, dochované architektonické výrazy staveb) s archeologickými nalezišti, historicky významnými stavbami a s objekty dochovanými z období industrializace regionu, které s sebou nesou rekreační potenciál v podobně naučných stezek, tematických cyklistických tras apod.

7.2.3 Pohledové horizonty a dominanty

Severní část řešeného území je vzhledem ke svému charakteru bohatá na rozhledy do krajiny, které vhodné zde zachovat. V řešené oblasti se rovněž nachází několik hodnotných vyhlídkových míst poskytující cenné pohledy do krajiny. Jedním z těchto míst je vyhlídka Třebotov, která umožňuje pohled na televizní a rozhlasový vysílač Cukrák stojící na kopci Kopanina v nadmořské výšce 411 m. n. m. Dalšími

takovými místy jsou vyhlídky v NPP Černé rokle, ze který jsou krásně vidět skalní útvary historicky ovlivněny těžbou vápence a údolí Šachetského potoka mezi dvěma chráněnými území, NPP Černé rokle a PR Klapice.

Významnou pozitivní dominantu a zároveň také dobrý orientační bod ve zdejší krajině tvoří barokní kostel svaté Kateřiny Alexandrijské v obci Choteč, který je umístěn na vyvýšeném místě a v okolí je tedy vidět téměř odkudkoli. Tento kostel je rovněž kulturní památkou.

Fotografie vybraných hodnot v území

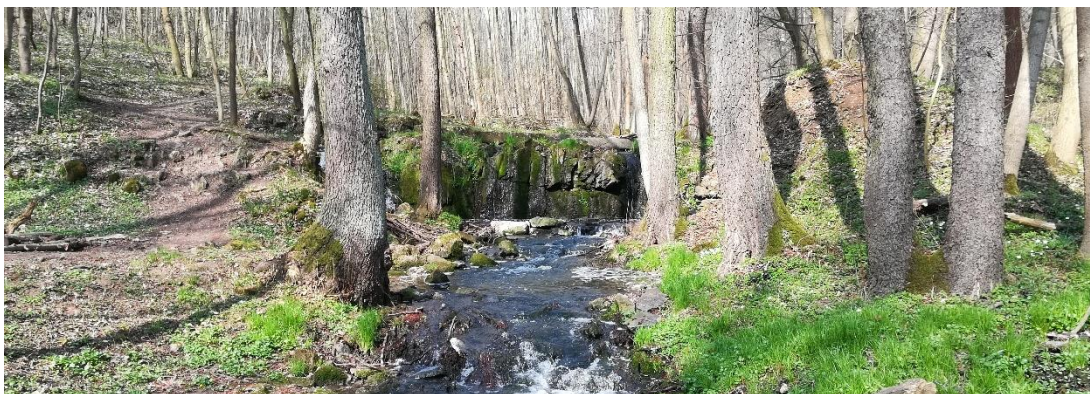
Obr. 5.: Kvalitní zemědělská půda s 1. třídou ochrany nacházející se v celém řešeném území. (Potměšilová, 2018)

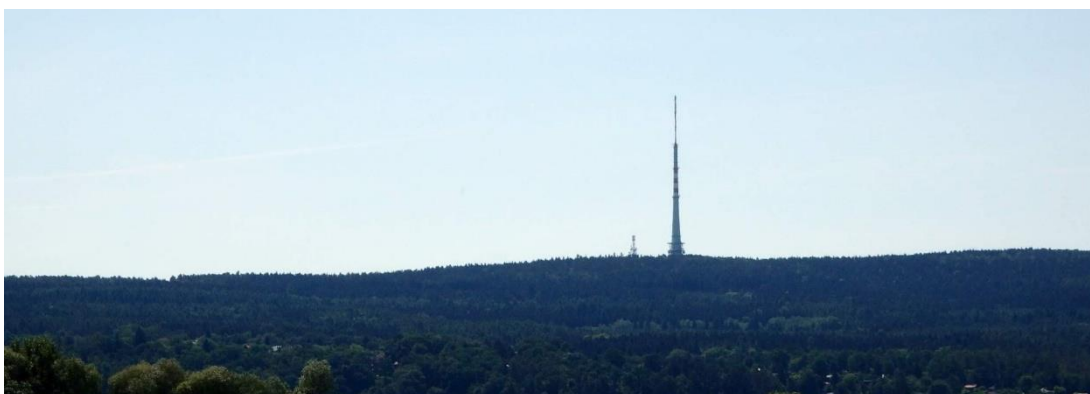
Obr. 6.: Pozitivní dominanta v krajině – barokní kostel svaté Kateřiny Alexandrijské v obci Choteč. (Potměšilová, 2019)

Obr.7.: Význačná alej lemující komunikaci a cyklostezku č. 8100 z Chotče do Zbuzan. (Potměšilová, 2019).

Obr. 8.: Snímek Radotínského potoka pořízený v I. zóně CHKO Český kras u obce Choteč. (Potměšilová, 2019)

Obr. 9.: Pohled na televizní a rozhlasový vysílač Cukrák z vyhlídky Třebotov. (Jarka – capvylety.rajce.net, 2017)

Obr. 10.: Snímek pořízený z vyhlídky nad Černou roklí v obci Kosoř směrem k Lochkovu. (Ekart (www.mapy.cz), 2017)

7.3 Problémy v území

Za největší problém řešeného území lze považovat následky rychle a dynamicky se rozvíjející zástavby. Je jimi především zhoršení příznivého životního prostředí, a to jak dočasně (tedy po dobu samotné výstavby), tak i trvale.

Trvalé znehodnocení životního prostředí je způsobeno zejména nárůstem dopravní zátěže a úbytkem volné krajiny, což má za následek znehodnocování krajinného rázu území a dále také ke snižování počtu pozemků plnících funkci lesa.

Nežádoucí rozšiřování zástavby do volné krajiny, která nenavazuje na původní sídlo, též podstatně zhoršuje podmínky pro příznivé životní prostředí. V důsledku vymezování nových zastavitelných ploch a realizace staveb dopravní infrastruktury dochází k další fragmentaci krajiny, čímž se zhoršuje i přirozená prostupnost krajiny pro nemotorovou dopravu, kterou lze v řešeném území považovat pouze za částečně funkční.

Zvyšováním podílu zastavěných a zpevněných ploch (komunikace a stavby) se rovněž mění i vodní režim v krajině, zvyšuje se riziko ohrožení krajiny nevsáknutými dešťovými srážkami, které mohou způsobit záplavy, a to zejména v obcích s nízkou potenciální retencí a v dalších obcích po proudu vodního toku.

Dále dochází k nižšímu doplňování podzemních vod o přirozeně vsáklé atmosférické srážky (dešťové vody se rychle odvedou dešťovou kanalizací do recipientu).

Obce, kterými prochází železniční tratě či dopravně zatížené komunikace jsou rovněž zatíženy hlukem, tyto rovněž tvoří bariéru prostupnosti území.

Lesní pozemky v řešeném území jsou zatíženy nejen stávajícími stavbami (chatové osady), ale i masivním využitím pro každodenní rekreaci (cyklistika, čtyřkolky).

Územní systémy ekologické stability jsou na území většiny obcí vymezeny v územně plánovacích dokumentacích, ale ve skutečnosti jsou často nefunkční, nerealizované, zastavěné nebo nejsou vzájemně propojené.

(ÚAP ORP Černošice 2016)

7.3.1 Problémy přírodní a ekologické

Mezi přírodní a ekologické problémy patří ohrožení území vodní a též větrnou

erozí, neboť se zde nachází extrémně velké půdní bloky orné půdy, často ve svahu, bez protierozních opatření. S tímto problémem rovněž souvisí i nízká ekologická stabilita a zhoršená retenční schopnost krajiny také v okolí velkých zastavěných ploch.

Dalším přírodně ekologickým problémem jsou místa kontaminovaná starými ekologickými zátěžemi (SEZ).

Zásadním problémem je i rychlý a nekoordinovaný rozvoj souvislé zástavby a zástavby narušující ráz krajiny i osídlení. V jeho důsledků dochází k záboru kvalitní zemědělské půdy s 1. třídou ochrany a rovněž k zastavování nivních půd. Výsledkem jsou pak vysoké a neúnosné nároky na okolní krajinu, což se v největší míře projevuje v obcích přímo sousedících s hlavním městem Prahou.

Dále v území dochází k silnému narušení prostupnosti krajiny vlivem bariér prostupnosti krajiny (dálnice a železnice) a zániku velkého množství historických cest umožňujících prostupnost krajinou pro nemotorovou dopravu (pěší a cyklo), což dokazují i historické mapy Stablního katastru.

7.3.2 Problémy kulturně historické

S přírodními a ekologickými problémy souvisí i problémy kulturně historické, mezi které lze zařadit narušení tradiční struktury obcí vlivem rychlého a dynamického rozvoje výstavby, jehož výsledkem je nekoordinovaná souvislá kobercová zástavba se zmizelou krajinou. V důsledku toho dochází k celkovému narušení vnějšího obrazu obcí, k narušení rázu krajiny a osídlení a k nežádoucímu srůstání sousedních obcí. V území se vyskytují i stavby působící jako negativní umělé dominanty v krajině z nichž jedna je zároveň zdrojem silného zápachu z výroby, šířícího se do širokého okolí.

7.3.3 Střety v území

Mezi problémy řešené oblasti patří též střety záměrů s limity a hodnotami v území. Z údajů uvedených v tabulce střetů a záměrů v textové části ÚAP ORP Černošice (2016) a vyznačených v grafické části ÚAP ORP Černošice (2016) byly vybrány střety v řešeném území, které jsou pro tuto práci stěžejní nebo je lze jejím řešením nějakým způsobem ovlivnit.

Tyto jsou vyjmenovány v následujícím textu a vyznačeny v problémovém výkresu.

Střety záměrů s limity

- ZL4 ČOV × záměr biokoridor (Nučice)
- ZL17 ochranné pásmo vodního zdroje x záměr elektrické stanice (Nučice)

Střety záměrů s hodnotami

- ZH13 zastavitelná plocha x ÚSES (Chrást'any)
- ZH53 – ZH56 zastavitelné plochy x 1.třída BPEJ (Ořech, Zbuzany, Rudná, Chrást'any)
- ZH77 záměr parkoviště x zelený koridor (Rudná)
- ZH87 koridor VVTL x potenciální niva (Nučice)
- ZH146 silnice II/101 x potenciální niva (Rudná)

Fotografie vybraných problémů v území

Obr. 11.: Rychlá a dynamická výstavba v obci Jinočany na úkor kvalitní zemědělské půdy, retenční schopnosti krajiny a logického rozvoje obce. (Potměšilová, 2019)

Obr. 12.: Rychlá a dynamická výstavba v obci Zbuzany na úkor kvalitní zemědělské půdy, retenční schopnosti krajiny a logického rozvoje obce. (Potměšilová, 2019)

Obr. 13.: Jedna z velmi mála cest umožňujících prostupnost krajinou pro nemotorovou dopravu. Valná většina historických cest umožňující prostupnost pro pěší a cyklisty zanikla. (Potměšilová, 2018)

Obr. 14.: Soubor velkého množství sloupů vysokého napětí mezi obcemi Choteč a Zbuzany směřující k rozvodně Řeporyje, které působí jako liniová negativní dominanta v krajině. (Potměšilová, 2019)

Obr. 15.: Velké nečleněné půdní bloky (širé lány) orné půdy náchylné k půdní erozi nacházející se zejména v severní části řešeného území. (Potměšilová, 2018)

Obr. 16.: Negativní dominanta v krajině v podobě výrobních a skladových hal, kde zároveň dochází k nežádoucímu srůstání sousedních obcí a rovněž se jedná o zástavbu narušující ráz krajiny a osídlení. (Potměšilová, 2018)

7.4 Návrhová část

7.4.1 Rozčlenění řešeného území na krajinné okrsky

Základní rozčlenění území na KO je převzato z návrhu územní studie krajiny SO ORP Černošice (2019), kde bylo toto rozčlenění provedeno na základě vodohospodářských map (povodí IV. řádu). Povodí IV. řádu byla pro potřeby rozčlenění na KO dále rozdělena na menší hydrologické jednotky, a to na základě geomorfologických charakteristik a klíčových závěrných profilů. Tím bylo řešené území rozděleno na krajiny odpovídající základním vodohospodářským bilančním jednotkám.

Rozčlenění krajiny na KO rovněž respektuje krajinný ráz řešeného území, výskyt chráněných území, krajino tvorných prvků a dominant a v neposlední řadě také kulturní a historické vazby v území. (ÚSK SO ORP Černošice – návrh, 2019)

7.4.2 Stanovení cílových kvalit krajiny krajinných okrsků

Cílové kvality krajiny jsou stanoveny pro jednotlivé krajinné okrsky vykazující potenciál dosáhnout v budoucnu stejných, resp. velmi podobných cílových kvalit. CKK reflektují problémy a hrozby a rozvíjejí hodnoty a potenciály, které byly v krajině identifikovány pomocí analýz. CKK se vždy vztahují k charakterově velmi podobným segmentům krajiny.

Stanovení CKK koncepčně směřuje k vyvážené, harmonické, dobře obyvatelné a trvale udržitelné krajině a je rovněž založeno na šetrné formě využívání území a snaze přeměnit potenciály krajiny na její pozitiva, to vše s ohledem na ochranu a rozvoj hodnot, vodního režimu, prostupnosti krajiny a ekologické stability.

Výsledkem návrhové části diplomové práce je výkres návrhu nezbytných zásahů do struktury krajiny (nové koridory prostupnosti, kompoziční principy, oblasti zájmu pro vodohospodářství a jejich charakter, charakter kompozičních opatření atd.).

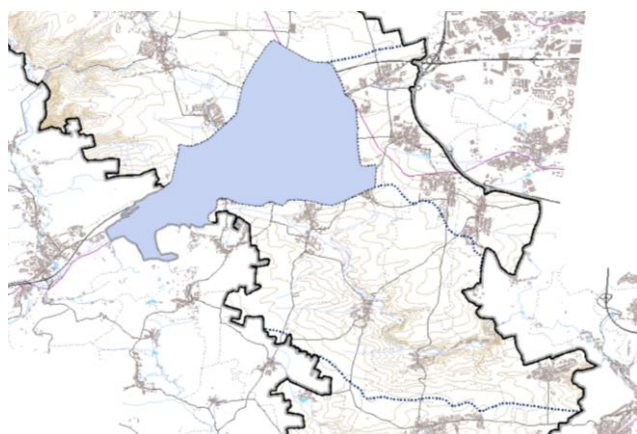
Návrh opatření v krajinných okrscích

Cílové kvality krajin většinou neodpovídají jejich současnému stavu a k dosažení cílových kvalit těchto krajin jsou pak nezbytné postupné změny a realizace konkrétních navržených opatření v krajině a zásahů do její struktury.

Návrh opatření v krajině vychází ze stanovených CKK KO a konkretizuje jejich podobu ve formě nezbytných zásahů do struktury krajiny, které je potřeba v krajině dodržovat a realizovat, aby byl současný nevyhovující stav krajiny změněn na cílový (budoucí) stav odpovídající právě stanoveným CKK. Návrh opatření v krajině zároveň napomáhá řešit problémy a chránit a rozvíjet hodnoty identifikované v řešeném území prostřednictvím analýz.

Opatření navržená pro dosažení stanovených CKK nemají konkrétní územní průřez a jsou buď obecně platného charakteru (tedy platná pro celé řešené území) nebo se vztahují k celému vymezenému segmentu krajiny se stanovenými CKK. Jejich vyznačení ve výkresu je schematické.

7.4.2.1 Krajinný okrsek č. 1 – Rudensko

Obr. 17.: Lokalizace krajinného okrsku č. 1 – Rudensko v rámci řešené oblasti.

Anotace KO

Podle ZÚR SK (2011) se v tomto KO prolíná krajina sídelní, příměstská a relativně vyvážená. Zdejší krajina je vysoce urbanizovaná a v severní části okrsku též zemědělská. Krajina zde funguje jako rekreační oblast pro obyvatele Prahy, je však velmi špatně prostupná pro nemotorovou dopravu (cyklo a pěší), což je důsledkem širokých nečleněných lánů orné půdy a přítomnosti významných staveb dopravní infrastruktury tvořící bariéru prostupnosti v území.

Hodnoty charakterizující KO

Určující hodnotou tohoto KO je Radotínský potok a údolní nivy vodních toků. Dalšími zdejšími hodnotami jsou hospodářské lesy, ochranné lesy, lesy zvláštního

určení, význačné aleje a stromořadí a rovněž kvalitní zemědělská půda s I. třídou ochrany.

Problémy charakterizující KO

Zásadním problémem tohoto, ale i ostatních řešených, KO je špatná prostupnost krajiny pro nemotorovou dopravu zejména v důsledku bariér prostupnosti, které tvoří významné stavby dopravní infrastruktury (dálnice a železnice), dále nekoordinovaná souvislá zástavba mající za následek vymizení krajiny, extrémně velké, nečleněné půdní bloky náchylné k půdní erozi a rovněž problémová opatření na vodních tocích. Nachází se zde také negativní dominanta a zástavba narušující ráz krajiny a osídlení, kterou jsou výrobní a skladové haly na pomezí Rudné a Chrást'an. V tomto místě zároveň dochází k nežádoucímu srůstání sousedních obcí

Cílová kvalita KO

Ekologická stabilita – urbanizovaná krajina vyznačující se typicky respektem zástavby sídel ke krajině, jejím historickým hodnotám a vodnímu režimu se snižovanou tepelnou radiací zástavby.

Voda v krajině – krajina s progresivně řešeným zasakováním srážkové vody v místě spadu, dešťová voda ze zpevněných povrchů je zde zadržována a využívána k závlaze a ochlazování zdejších povrchů.

Hospodaření v krajině – otevřená zemědělská krajina odolná vůči větrné a vodní erozi, která je členěná sítí polních cest se stromořadími a remízky, krajina plodná, prostupná a přehledná, s dalekými rozhledy a dobrou orientací.

Obytnost krajiny a rekreace – krajina příměstská se sídly městského charakteru s kvalitním krajinným zázemím, sídla vzájemně propojená zelenými pásy sídelní parkové zeleně se zařízeními pro volný čas a rekreaci v pěší dostupnosti z obytných území sídel, kvalitní a kapacitně dostačující vzájemné propojení sídel pro pěší, cyklo a volně žijící živočichy a s Prahou hromadnou (především kolejovou) a cyklistickou dopravou, rovněž krajina s vyváženou obytnou, pracovní, obslužnou a rekreační funkcí území a koncepčním řešením umístění skladových, průmyslových a obchodních areálů.

Kompozice – otevřená krajina se zachovanými rozhledy a lesními segmenty v západním cípu vymezené oblasti, kde sousedí s chráněným místem krajinného rázu, přírodním parkem Povodí Kačáku.

Návrh opatření v KO

Pro dosažení stanovených CKK je zapotřebí dodržovat *obecně platná opatření*, tedy taková, která jsou platná pro celou řešenou oblast. Těmito jsou:

- rozvoj sídel s maximálním využitím vnitřních rozvojových rezerv (typicky konverze nevhodné zástavby, využívání proluk aj. namísto rozšiřování zástavby do plochy, a tedy dalšího fragmentování krajiny) a tak, aby byla umožněna maximální dosažitelná retence a zasakování srážkových vod (umožnit vsak vody na pozemcích a dalších plochách, zelené střechy, minimum zpevněných ploch, technická opatření pro retenci a zasakování – oddílná kanalizace s akumulací vody v malých vodních nádržích);
- zlepšování celkového stavu krajiny, tedy posílení ekologické stability a snížení radiační zátěže krajiny, pomocí jejího členění větším počtem (hustotou) prostorově nenáročných krajinných prvků (cesty včetně doprovodných stromořadí či alejí, drobné vodní plochy, zasakovací průlehy, remízy apod.) a stávající krajinné prvky chránit;
- zajistit ochranu údolních niv a vodního režimu v území;
- vytvořit funkční a propojený ÚSES.

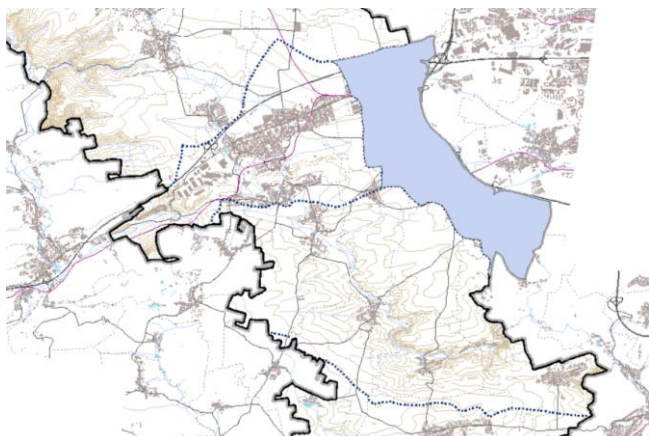
Rovněž je nutné dodržovat *opatření ve vymezené ploše*, tedy:

- koncepčně kultivovat urbánní i krajinné prostředí (spočívající mimo jiné v ochraně nezastavěného parkového pásu mezi Nučicemi a Rudnou jakožto rekreačního zázemí obou sídel), čímž dojde k posílení ekologické i rekreační hodnoty území;
- revitalizovat nevhodně kanalizovaný tok Radotínského potoka.

A *opatření směřová (symbolická)*:

- zajistit kapacitní a pohodlnou propustnost krajiny pro nemotorovou dopravu a živočichy mezi přírodním parkem Povodí Kačáku a CHKO Český kras, do Prahy a mezi okolními obcemi navzájem (zejména přes bariéry v území – dálnice a železnice).

7.4.2.2 Krajinový okrsek č. 2 – Skoro Praha

Obr. 18.: Lokalizace krajinového okrsku č. 2 – Skoro Praha v rámci řešené oblasti.

Anotace KO

Podle ZÚR SK (2011) se v tomto KO nachází krajina sídelní. Zdejší krajina podél pražského okruhu, je též vysoce urbanizovaná a funguje jako rekreační oblast pro obyvatele Prahy, opět je však velmi špatně prostupná, což je důsledkem širých nečleněných lánů orné půdy a přítomnosti významných staveb dopravní infrastruktury.

Hodnoty charakterizující KO

Kromě kvalitní zemědělské půdy s I. třídou ochrany se zde nachází i význačné aleje a stromořadí a rovněž památný strom v obci Zbuzany. Najdeme zde i hodnotné rozhledy do krajiny.

Problémy charakterizující KO

Opět se jedná o krajinu špatně prostupnou pro nemotorovou dopravu i volně žijící živočichy v důsledku bariér v území (dálnice a železnice) a velkého množství zaniklých historických cest (tzn. velké nečleněné bloky orné půdy). V severní části též najdeme nekoordinovanou souvislou zástavbu s vymizelou krajinou. Dalším problémem jde zde přítomnost staré ekologické zátěže způsobující kontaminaci půdy a výrobní halu, která je zdrojem silného zápachu šířícího se do širokého okolí.

Cílová kvalita KO

Ekologická stabilita – urbanizovaná krajina vyznačující se typicky respektem

zástavby sídel ke krajině, jejím historickým hodnotám a vodnímu režimu se snižovanou tepelnou radiací zástavby.

Voda v krajině – krajina v níž je dešťová voda ze zpevněných povrchů zadržována a využívána k závlaze a ochlazování povrchů.

Hospodaření v krajině – krajina zeleného prstence a lesoparků okolo pražského okruhu se stabilizovanou plošnou velikostí vesnic historicky odpovídající typu krajiny (reliéfu, úrodnosti půdy).

Obytnost krajiny a rekreace – příměstská krajina obytných vesnic s kvalitním krajinným zázemím a kapacitně dostačujícími a pohodlnými pěšími i cyklistickými vazbami každé vesnice na Prahu a rovněž mezi sebou navzájem, krajina s vysokou rekreační hodnotou pro místní obyvatele, s obytnými částmi sídel obklopenými pásy rekreační zeleně a též krajina s prostorově jasně vymezenými vesnicemi, s měkkým vegetačním přechodem do otevřené volné krajiny.

Kompozice – otevřená volná krajina se zachovanými rozhledy.

Návrh opatření v KO

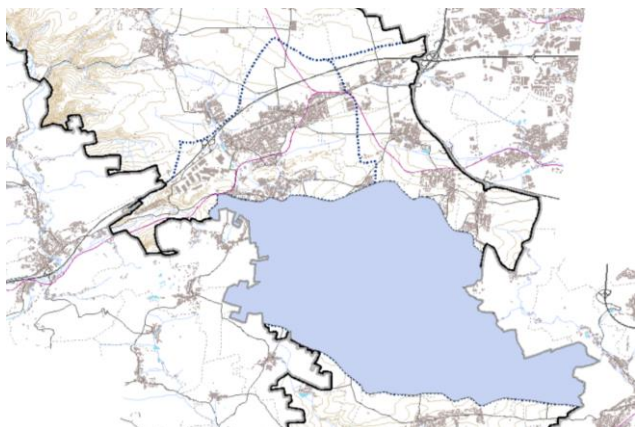
Pro dosažení stanovených CKK je zapotřebí dodržovat *obecně platná opatření*, tedy taková, která jsou platná pro celou řešenou oblast, viz KO č. 1. Rovněž je nutné dodržovat *opatření ve vymezené ploše*, tedy:

- zakomponování starých ekologických zátěží (rekultivované skládky) do místního systému zeleně;
- chránit krajinné předěly mezi jednotlivými sídly a tím zamezit nežádoucímu srůstání sousedních obcí.

A opatření směřová (symbolická):

- zajistit kapacitní a pohodlnou prostupnost krajiny pro nemotorovou dopravu a živočichy do přírodního parku Prokopské a Dalejského údolí, do Prahy a mezi okolními obcemi navzájem (zejména přes bariéry v území – dálnice a železnice).

7.4.2.3 Krajinový okrsek č. 3 – Okolo potoka

Obr. 19.: Lokalizace krajinového okrsku č. 3 – Okolo potoka v rámci řešené oblasti.

Anotace KO

Podle ZÚR SK (2011) se v tomto KO prolíná krajina příměstská a přírodní. Nachází se zde zvlněná harmonická zemědělská krajina v povodí Radotínského potoka propojující Prahu s Českým krasem. Sídla jsou zde podružná a krajině nedominují. Přesto se opět jedná o oblast se špatně prostupnou krajinou pro nemotorovou dopravu zejména v důsledku velkého množství zaniklých historických cest (tzn. velké nečleněné bloky orné půdy).

Hodnoty charakterizující KO

Co se týče hodnot, tento KO nejvíce charakterizuje velkoplošné ZCHÚ, CHKO Český kras, které pokrývá celou jeho jihovýchodní část. Najdeme zde i dvě EVL Natura 2000 (PR Radotínské údolí a NPP Černé rokle). Hodnotné jsou také hospodářské lesy, ochranné lesy a lesy zvláštního určení, dále význačné aleje a stromořadí, vyhlídková místa a v neposlední řadě samotný Radotínský potok a údolní nivy toků. Pozitivní dominantu v krajině zde tvoří chotečský kostel svaté Kateřiny Alexandrijské.

Problémy charakterizující KO

Kromě již zmíněné špatné prostupnosti krajinou pro pěší a cyklo je zdejším problémem i přítomnost staré ekologické zátěže způsobující kontaminaci půdy a negativní liniové dominanty v krajině v podobě sloupů vysokého napětí mířících k rozvodně Řeporyje. Též zde byla, ač v menší míře oproti od KO č. 1, identifikovaná

problémová opatření (nevhodná kanalizace) na vodních tocích.

Cílová kvalita KO

Ekologická stabilita – údolní smíšená venkovská krajina s velkým množstvím krajinných prvků zvyšujících ekologickou stabilitu a s výbornou prostupností pro nemotorovou dopravu.

Voda v krajině – krajina s funkční retenční schopností v níž je dešťová voda ze zpevněných povrchů zadržována a využívána k závlaze a ochlazování povrchů.

Hospodaření v krajině – harmonická zemědělská krajina drobného měřítka, krajina polní a údolní se zemědělsky využívanými plošinami proříznutými hlubokými zalesněnými údolními potoky se samotami mlýnů a s rybníky.

Obytnost krajiny a rekreace – krajina propojující Prahu s Českým krasem a rovněž krajina klapajících mlýnů, vesnice jsou jasně prostorově vymezené stabilizovanou plošnou velikostí a v krajině vizuálně nedominují, vesnice historicky odpovídající typu krajiny (reliéfu, úrodnosti půdy).

Kompozice – členitá krajina se zachovanými rozhledy, hodnotnými krajinnými dominantami a lesními segmenty.

Návrh opatření v KO

Pro dosažení stanovených CKK je zapotřebí dodržovat *obecně platná opatření*, tedy taková, která jsou platná pro celou řešenou oblast, viz KO č. 1. Rovněž je nutné dodržovat *opatření ve vymezené ploše*, tedy:

- revitalizovat úseky Radotínského potoka, které dosud nebyly revitalizovány – návaznost na revitalizaci v Tachlovicích;
- chránit dochované historické mlýny a umožnit obnovu zaniklých samot mlýnů, nedopustit však jejich přeměnu v jádra nových rozvojových sídel, rovněž obnovit soustavu mlýnských rybníků v údolí Radotínského potoka v souvislosti s dokončením zmíněné revitalizace;
- koncepčně řešit přechod sídel do volné krajiny „změkčením“ okrajů zástavby návrhem záhumenků, sadů atp. (zejména v obcích Dobříč, Kosoř, Tachlovice).

A opatření směřová (symbolická):

- zajistit kapacitní a pohodlnou prostupnost krajiny pro nemotorovou dopravu a živočichy mezi přírodním parkem Povodí Kačáku a CHKO Český kras, dále do Prahy a mezi okolními obcemi navzájem.

8. DISKUZE

Cílem diplomové práce bylo stanovit cílové kvality krajiny krajinných okrsků ve studijním území, kterým pro tuto práci byla část SO ORP Černošice, mezi Chýní a Třebotovem. Na základě těchto stanovených cílových kvalit krajiny byl vyhotoven návrh nezbytných zásahů do struktury krajiny/opatření v krajině, kterými bude cílového (budoucího) stavu dosaženo.

Problematika řešená v této práci, tedy cílové kvality krajiny a krajinné okrsky i postup, kterým je lze vymezit jsou dle novely vyhlášky č. 500/2006 Sb. o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a o způsobu evidence územně plánovací činnosti z roku 2018 nově vymezenými pojmy. Z toho důvodu existuje v současné době velmi malé množství relevantních podkladů a informací zabývajících se daným tématem. Mnoho územních studií krajiny je nyní v rozpracované fázi, včetně územní studie krajiny SO ORP Černošice. Dále některé podklady, jež měly být použity při vyhotovování této diplomové práce, jako např. některé územně plánovací dokumentace, nebyly pro tuto práci svým obsahem zcela dostačující.

Nelze opomenout také samotný Společný metodický pokyn MMR a MŽP (2016) pro zadání územních studií krajiny správních obvodů ORP. Tento se ukázal jako velmi nejednoznačný a umožňující mnoho odlišných a různě podrobných pojetí ÚSK, jakožto podkladu pro plánovací a rozhodovací činnost v krajině bez ohledu na to, který orgán je k rozhodování příslušný. Různorodost těchto pojetí se nejčastěji odvíjí např. od krajiny pro kterou je ÚSK vyhotovována, od tlaku, který je na ni vyvíjen zejména ze strany dopravy a osídlení, od požadavků pořizovatele atd. Jak dokazují následující porovnání, každá ÚSK, a tedy i vymezení KO, stanovení CKK a návrh krajinných opatření, může vypadat zcela odlišně a může mít i zcela odlišnou vypovídající hodnotu. Tyto skutečnosti mohou mít do budoucna za následek velké množství různých ÚSK, které bude nutné přepracovat a sjednotit.

Tuto práci si porovnáme s veřejně přístupnými návrhy ÚSK. Jedním z nich může být například návrh k projednání ÚSK Kladno z roku 2018 zpracovaný Ing. arch. Jitkou Mejsnarovou a kolektivem. V této ÚSK byly krajinné okrsky pojaty spíše jako funkční plochy a jejich rozčlenění je tedy velmi podrobného měřítka (pro představu, na území jednoho KO vymezeného v této diplomové práci by se vešlo

zhruba 25 KO vymezených v ÚSK Kladno). V důsledku toho se liší i způsob stanovení CKK a návrh opatření v krajině pro jejich dosažení, které jsou též velice podrobné.

K dalšímu porovnání použijeme opět zcela odlišný návrh k projednání ÚSK SO ORP Litvínov (2018). Ten je narozdíl od předchozí srovnávané ÚSK i narozdíl od řešení této práce pojatý poměrně obecně. Krajina je zde rozdělena na 4 krajinné celky. Tyto jsou dále rozčleněny na velikostně velmi variabilní KO, které mnohdy dosahují daleko větších rozměrů než KO vymezené v této diplomové práci. Z toho vyplývá, že i stanovené CKK a navržená krajinná opatření pro jejich dosažení jsou pojatá rovněž jiným způsobem, a spíše obecněji, než u předchozí srovnávané ÚSK či u této práce, a tedy nemusí být dostatečně vypovídající.

Poslední porovnání vychází z návrhu ÚSK SO ORP Blovice (2018), dalšího způsobu pojetí metodického pokynu. V ORP Blovice je vymezeno 28 krajinných okrsků, zde pojatých jako charaktery krajiny (z důvodu bližšímu přizpůsobení se pojmu vymezeným v EÚOK), obdobných rozměrů i způsobu vymezení jako v této diplomové práci. CKK jakož i opatření v krajině zde však nejsou stanoveny pro jednotlivé KO (charaktery krajiny), ale pro 4 vymezené základní vrstvy – voda v krajině, osídlení v krajině, hospodaření v krajině a hodnoty a struktury v krajině.

Dle mého názoru je zcela jistě vhodnější, aby samotná krajina byla podrobnějšího harmonického měřítka a měla tedy pestrou členitou mozaiku, avšak pro její samotné plánování, jakož i pro stanovování cílových kvalit a návrh krajinných opatření, bych osobně volila řešení krajiny spíše z širšího hlediska, tedy na větším území, avšak s dostatečnou podrobností, protože jak je známo krajina protíná všechny politické a správní hranice a překračuje omezení jazyka i kultury.

9. ZÁVĚR A PŘÍNOS PRÁCE

V této diplomové práci je řešena problematika krajinných okrsků, jakožto nového, a v současné době ne příliš známého pojmu. Rovněž je zde pracováno s termínem upraveným dle vyhlášky č. 500/2006 Sb., která tento mění z „cílové charakteristiky krajiny“ na „cílové kvality krajiny“.

Realizací navržených krajinných opatření a změnami v krajině dojde k posílení ekologické stability, diverzity a vodního režimu řešeného území i jeho okolí. Rovněž vznikne funkční a propojený územní systém ekologické stability, navazující na stávající regionální a nadregionální skladebné prvky ÚSES. Dojde také k racionálnímu rozvoji ploch zástavby a výroby.

Práci lze využít jako jeden z možných podkladů pro návrh koncepcí uspořádání krajiny (KUK) v územních plánech (ÚP) dotčených obcí, dále jako podklad pro upřesnění vymezení krajin a jejich cílových kvalit v Zásadách územního rozvoje Středočeského kraje (ZÚR SK) a také pro doplnění a upřesnění ÚAP ORP Černošice. Práci lze rovněž v budoucnu porovnat se samotnou územní studií krajiny (ÚSK) SO ORP Černošice, případně použít jako podklad či porovnání pro další ÚSK zpracovávané podle nového metodického pokynu.

Řešení této diplomové práce poukázalo na nedostatky tohoto Společného metodického pokynu MMR a MŽP (2016) pro zadání ÚSK. Ten není vypracován zcela jednoznačně a jeho obsah lze pojmout mnoha způsoby s různou podrobností. Tato pojetí se liší např. v závislosti na krajině pro kterou je ÚSK vyhotovována, na tlaku, který je na ni vyvíjen ze strany dopravy či osídlení, na požadavcích pořizovatele atd. Výsledkem pak může být velké množství výrazně odlišných ÚSK s proměnlivou vypovídající hodnotou.

Diplomová práce rovněž odhalila velké nedostatky plánování krajiny v řešeném území. Klíčovými nedostatky jsou především nepromyšlenost a velmi nízká harmonie mezi jednotlivými segmenty v území. Souvislá a nekoordinovaná zástavba se zde dostává do dominující role na úkor volné krajiny, která zde není příliš řešená a na rozdíl od urbanizovaného prostředí se jeví poněkud opomíjená a zanedbávaná.

Návrhová část této práce však dokazuje, že nic není ztraceno, a že pomocí správných plánovacích postupů, komplexního přístupu ke krajině a dodržováním a realizací navrhovaných opatření a zásahů do struktury krajiny může být krajina v řešené oblasti hezká, ekologicky stabilní, pohodlně a dostatečně prostupná pro pěší,

cyklisty, jezdce na koních i pro živočichy, se zachovanými a dále rozvíjenými hodnotami a chráněným vodním režimem. Nicméně tato práce i samotné územní studie krajiny jsou jen jakousi ideální představou jejich autora/autorů a rovněž schématem, který neumožňuje přesné a striktní vymezení – to vše už je otázkou samotných projednání.

10. PŘEHLED LITERATURY A POUŽITÝCH ZDROJŮ

10.1 Literatura a odborná publikace

- CÍLEK, V. & kol. (2004). *Vstoupit do krajiny – O přírodě a paměti středních Čech*. Praha: Dokořán. ISBN 80-86569-58-6
- DEMEK, J. (1987). *Obecná geomorfologie*. Praha: Academia.
- DEMEK, J. & kol. (1987). *Zeměpisný lexikon ČSR – hory a nížiny*. Praha: Academia.
- FORMAN, R. T. T. & GORDON, M. (1986). *Landscape Ecology*. New York: J. Wiley and Sons. ISBN: 978-0-471-87037-1.
- GOETHE, J. W. (1786). *Italienische Reise*. In: Norberg-Schulz, C. (1994). *Genius loci*. Praha: Odeon. ISBN: 80-207-0241-5.
- HAVRLANT, M. & BUZEK, L. (1985). *Nauka o krajině a péče o životní prostředí*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- HRADECKÝ, J. & BUZEK, L. (2001). *Nauka o krajině*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. ISBN 80-7042-804-X.
- JACOT, A. P. (1940). *The fauna of the soil*. The Quaterly Review of Biology.
- LIPSKÝ, Z. (1999). *Krajinná ekologie pro studenty geografických oborů*. Praha: Karolinum. ISBN: 80-7184-545-0.
- LIPSKÝ, Z. (2002). *Sledování historického vývoje krajinné struktury s využitím starých map*. In: Němec, J.: *Krajina 2002. Od poznání k integraci*. Praha: MŽP ČR. ISBN 80-7212-225-8.
- LÖW, J. & kol. (1995). *Rukověť projektanta místního územního systému ekologické stability*. Brno: nakladatelství Doplněk, MŽP. ISBN: 80-85765-55-1.
- MAIER, K. & kol. (2012). *Udržitelný rozvoj území*. Praha: Garda Publishing. ISBN: 978-80-247-4198-7.
- MEJSNAROVÁ, J. (2011). *Principy a pravidla územního plánování*. [online, cit. 2019-03-30]. Načteno z: Ústav územního rozvoje: www.uur.cz/principy/pap/
- MEZERA, A. & kol. (1979). *Tvorba a ochrana krajiny*. Praha: SZN.
- NETOPIL, R. (1972). *Hydrologie pevnin*. Praha: Academia.
- RŮŽIČKA, M. (2000). *Krajinoekologické plánovanie – Landep I. (systémový prístup v krajinej ekológii)*. Bratislava: Združenie Biosféra. ISBN: 80-968030-2-6.

- SÁDLO, J. & kol. (2008). *Krajina a revoluce: významné přelomy ve vývoji kulturní krajiny českých zemí*. Praha: Malá skála. ISBN 978-80-86776-06-4.
- SCANELL, L. & GIFFORD, R. (2010). *Defining place attachment: A tripartite organizing Framework*. Journal of Environmental Psychology.
- SKLENIČKA, P. (2003). *Základy krajinného plánování*. Praha: Naděžda Skleničková. ISBN: 80-903206-1-9.
- SOBÍŠEK, B. & kol. (1993). *Meteorologický slovník výkladový & terminologický*. Praha: MŽP ČR. ISBN: 80-85368-45-5.
- STEJSKALOVÁ, D. & NOVOTNÝ, I. (2008). *Metodika krajinného plánu*. Brno: VÚMOP. ISBN: 978-80-904027-0-6
- STIBRAL, K., DADEJÍK, O., ZUSKA, V. (2009). *Česká estetika přírody ve střeoevropském kontextu*. Dokořán. ISBN: 978-80-7363-247-2.
- SVATOŠ, M. & kol. (2009). *Agrární politika*. Praha: Česká zemědělská univerzita. ISBN: 978-80-213-1914-1
- TROLL, C. (1950). *Die geographische Landschaft und ihre Erforschung*. Studium Generale.
- VANÍČEK, V. (1973). *Ochrana a tvorba krajiny*. Brno: VŠZ v Brně.
- VOREL, I. & KUPKA, J. (2011). *Krajinný ráz – identifikace a hodnocení*. Praha: České vysoké učení technické v Praze. ISBN 978-80-01-04766-8.
- ŽÁK, L. (1947). *Obytná krajina*. Praha: S. V. Ú. Mánes – Svoboda.

10.2 Dokumentace k ÚP a legislativa

- Politika územního rozvoje ČR, ve znění Aktualizace č. 1 (2015)*. [online, ©2019]. Načteno z: Ministerstvo pro místní rozvoj: www.mmr.cz/getmedia/e7ff2b3b-b634-425f-8fa56699b8d2f755/2015_VI_8_cistopis_apur_1.pdf?ext=.pdf.
- Zásady územního rozvoje Středočeského kraje (2011)*. [online, ©2019]. Načteno z: Středočeský kraj: www.up.webmap.cz/stredocesky/zasady-uzemniho-rozvoje/
- Aktualizace územně analytických podkladů ORP Černošice*. (2016). Černošice: Městský úřad Černošice, Úřad územního plánování.
- Územní plán obce Nučice, textová část (2016)*. [online, ©2019]. Načteno z: Obec Nučice: www.nucice.eu/assets/File.ashx?id_org=10806&id_dokumenty=21395

- Územní plán obce Ořech, textová část (2015). [online, ©2019].* Načteno z: Obec Ořech: www.obecorech.cz/assets/File.ashx?id_org=11260&id_dokumenty=80318
- Územní plán obce Jinočany, textová část (2017). [online, ©2019].* Načteno z: Obec Jinočany: www.jinocany.cz/assets/File.ashx?id_org=6074&id_dokumenty=11796
- Územní plán obce Chýnice, textová část (2015). [online, ©2019].* Načteno z: Obec Chýnice: www.chynice.cz/assets/File.ashx?id_org=5299&id_dokumenty=10538
- Územní plán obce Zbuzany, textová část (2011). [online, ©2019].* Načteno z: Obec Zbuzany: www.zbuzany.eu/uzemni-plan-obce-zbuzany/d-21630
- Územní studie krajiny ORP Kladno – poklad pro projednání (2018). [online, ©2019].* Načteno z: Město Kladno: www.mestokladno.cz/assets/File.ashx?id_org=6506&id_dokumenty=1468004
- Územní studie krajiny správního obvodu ORP Blovice – návrh (2018). [online, ©2019].* Načteno z: Blovice – oficiální web města: [/www.blovice-mesto.cz/e_download.php?file=data/editor/393cs_1.pdf&original=TEXT%20po%20pripominkach29.11.2018.pdf](http://www.blovice-mesto.cz/e_download.php?file=data/editor/393cs_1.pdf&original=TEXT%20po%20pripominkach29.11.2018.pdf)
- Územní studie krajiny správního obvodu ORP Černošice – koncept návrhu pro konzultace (2019). [online, ©2019].* Načteno z: Město Černošice: [www.up.mestocernosice.cz/US/US_krajiny_ORP_Cernosice/Navrh/USK SO ORP Cernosice_NAVRH_koncept_2019-02-06.pdf](http://www.up.mestocernosice.cz/US/US_krajiny_ORP_Cernosice/Navrh/USK_SO_ORP_Cernosice_NAVRH_koncept_2019-02-06.pdf)
- Územní studie krajiny správního obvodu ORP Litvínov – návrh k projednání (2018). [online, ©2019].* Načteno z: Litvínov – oficiální web města: www.mulitvinov.cz/assets/File.ashx?id_org=8604&id_dokumenty=462895
- Evropská úmluva o krajině. (2000). Florencie: Rada Evropy.*
- Doporučení CM/Rec(2008)3 Výboru ministrů členskými zeměmi o pokynech pro implementaci Evropské úmluvy o krajině. (2008). [online, ©2019].* Načteno z: Ministerstvo životního prostředí: [www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/evropska_umluva_o_krajine_smlouva/\\$FILE/OPP02_Doporuceni_pro_implementaci-20150311.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/evropska_umluva_o_krajine_smlouva/$FILE/OPP02_Doporuceni_pro_implementaci-20150311.pdf)
- Důvodová zpráva Úmluvy (2015). [online, ©2019].* Načteno z: Ministerstvo životního prostředí: [www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/evropska_umluva_o_krajine_smlouva/\\$FILE/OPP01_Duvodova_zprava-20150311.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/evropska_umluva_o_krajine_smlouva/$FILE/OPP01_Duvodova_zprava-20150311.pdf)
- Zadání územní studie krajiny, společný metodický pokyn MMR a MŽP (2016). [online, cit. 2019-03-27].* Načteno z: Ústav územního rozvoje: www.uur.cz/images/8-stanoviska-a-metodiky/35-zadani-US-krajiny-ORP-23022016.pdf. ISBN: 978-80-7538-064-7

Vyhláška č. 500/2006 Sb. o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a o způsobu evidence územně plánovací činnosti, (ve znění pozdějších předpisů).

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, (ve znění pozdějších předpisů).

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), (ve znění pozdějších předpisů).

Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využívání nerostného bohatství, (ve znění pozdějších předpisů).

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a změně některých zákonů (vodní zákon), (ve znění pozdějších předpisů)

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), (ve znění pozdějších předpisů).

10.3 Internetové zdroje

František Čáp. (2008). *Historie obce Chýnice*. [online, cit. 2019-03-01]. Načteno z: Obec Chýnice: www.chynice.cz/historie-obce/d-9383/p1=2021.

Ing. Jirí Vaňhara. (2010). *Historie obce*. [online, cit. 2019-03-01]. Načteno z: Obec Dobříč: <http://www.dobric-pz.cz/historie-obce/d-1022/p1=52>.

Ing. Josef Kopřiva. (1995). *O vzniku obce*. [online, cit. 2019-03-01]. Načteno z: Obec Zbuzany: www.zbuzany.eu/z-davne-historie/d-5839

Karel Kindl. (2007). *Z historie obce*. [online, cit. 2019-04-05]. Načteno z: Obec Kosor: www.kosor.cz/z-historie-obce/d-17595

Historie obce. [online, cit. 2019-03-01]. Načteno z: Obec Nučice: www.nucice.eu/historie-obce/ms-10661/p1=10661.

Historie Rudné. [online, cit. 2019-04-05]. Načteno z: Město Rudná: www.rudnamesto.cz/historie-rudne/d-108224/p1=6276

Historie Tachlovic. [online, cit. 2019-03-01]. Načteno z: Obec Tachlovice: www.tachlovice.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=16482&id=1169&n=historie-obce-tachlovice

Historie z dobových pramenů. [online, cit. 2019-03-01]. Načteno z: Obec Choteč: www.chotecpz.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=5298&id=1023&n=historie-z-dobovych-pramenu

- Chrástany historie.* [online, cit. 2019-03-01]. Načteno z: Obec Chrástany: www.chrastanyuprahy.eu/assets/File.ashx?id_org=5401&id_dokumenty=36903
- Povodí v ČR.* [online, cit. 2019-03-15]. Načteno z: Ministerstvo zemědělství, Vodohospodářský informační portál: www.voda.gov.cz/portal/cz/aplikace/sap_toky.htm.
- Půda v mapách.* [online, cit. 2019-02-01]. Načteno z: Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v.v.i.: www.mapy.vumop.cz/popis/popis_mapovnik.php.
- Radotínský potok.* [online, cit. 2019-03-01]. Načteno z: CHMI – Hlásná a předpovědní povodňová služba: www.hydro.chmi.cz/hpps/hpps_prfdyn.php?seq=20214893.
- Radotínský potok.* [online, cit. 2019-03-01]. Načteno z: Pražská příroda: www.praha-priroda.cz/vodni-plochy-a-potoky/vodni-toky/radotinsky-potok.
- Stabilní katastr Čech.* [online, ©2019]. Načteno z: Archivní mapy ČÚZK: www.archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html.
- Veřejná databáze.* [online, cit. 2019-03-30]. Načteno z: Český statistický úřad: www.vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=home
- Z historie obce (2006).* [online, cit. 2019-03-01]. Načteno z: Obec Ořech: www.obecorech.cz/z-historie-obce/d-44638
- Z historie obce Jinočany.* [online, cit. 2019-03-01]. Načteno z: Obec Jinočany: www.jinocany.cz/z-historie-obce-jinocany/d-9424

11. PŘÍLOHY

11.1 Obrázkové přílohy

Obr. 1.: Lokalizace studijního území v rámci České republiky.

Obr. 2.: Vymezení řešeného území v rámci širších vztahů a SO ORP Černošice.

Obr. 3.: Čtvrtý klimatický region MT1. (VÚMOP v.v.i., ©2019)

Obr. 4.: Čtvrtý klimatický region T2. (VÚMOP v.v.i., ©2019)

Obr. 5.: Kvalitní zemědělská půda s 1. třídou ochrany nacházející se v celém řešeném území. (Potměšilová, 2018)

Obr. 6.: Pozitivní dominanta v krajině – barokní kostel svaté Kateřiny Alexandrijské v obci Choteč. (Potměšilová, 2019)

Obr. 7.: Význačná alej lemující komunikaci a cyklostezku č. 8100 z Chotče do Zbuzan. (Potměšilová, 2019).

Obr. 8.: Snímek Radotínského potoka pořízený v I. zóně CHKO Český kras u obce Choteč. (Potměšilová, 2019)

Obr. 9.: Pohled na televizní a rozhlasový vysílač Cukrák z vyhlídky Třebotov. (Jarka – capvylety.rajce.net, 2017)

Obr. 10.: Snímek pořízený z vyhlídky nad Černou roklí v obci Kosoř směrem k Lochkovu. (Ekart (www.mapy.cz), 2017)

Obr. 11.: Rychlá a dynamická výstavba v obci Jinočany na úkor kvalitní zemědělské půdy, retenční schopnosti krajiny a logického rozvoje obce. (Potměšilová, 2019)

Obr. 12.: Rychlá a dynamická výstavba v obci Zbuzany na úkor kvalitní zemědělské půdy, retenční schopnosti krajiny a logického rozvoje obce. (Potměšilová, 2019)

Obr. 13.: Jedna z velmi mála cest umožňujících prostupnost krajinou pro nemotorovou dopravu. Valná většina historických cest umožňující prostupnost pro pěší a cyklisty zanikla. (Potměšilová, 2018)

Obr. 14.: Soubor velkého množství sloupů vysokého napětí mezi obcemi Choteč a Zbuzany směřující k rozvodně Řeporyje, které působí jako liniová negativní dominanta v krajině. (Potměšilová, 2019)

Obr. 15.: Velké nečleněné půdní bloky (širé lány) orné půdy náchylné k půdní erozi nacházející se zejména v severní části řešeného území. (Potměšilová, 2018)

Obr. 16.: Negativní dominanta v krajině v podobě výrobních a skladových hal, kde zároveň dochází k nežádoucímu srůstání sousedních obcí a rovněž se jedná o zástavbu narušující ráz krajiny a osídlení. (Potměšilová, 2018)

Obr. 17.: Lokalizace krajinného okrsku č. 1 – Rudensko v rámci řešené oblasti. (Potměšilová, 2019)

Obr. 18.: Lokalizace krajinného okrsku č. 2 – Skoro Praha v rámci řešené oblasti. (Potměšilová, 2019)

Obr. 19.: Lokalizace krajinného okrsku č. 3 – Okolo potoka v rámci řešené oblasti. (Potměšilová, 2019)

11.2 Tabulky

Tab. 1.: Vývoj počtu obyvatel v dotčených obcích mezi lety 2000–2018 s pětiletým rozestupem.
(Veřejná databáze ČSÚ, ©2019)

11.3 Mapové přílohy

Výkres číslo 1: Výkres přírodních a krajinných hodnot, 1:40 000

Výkres číslo 2: Problémový výkres, 1:40 000

Výkres číslo 3: Návrh nezbytných zásahů do struktury krajiny, 1:40 000